

Ladislav Hejdánek:

Tak Platónova vize dokonalé obce – Vy jste o tom minule mluvili, já to ještě celé neposlechl, jenom kousek mám – se opírala, zjednodušeně řečeno, o jedinstvo pravé filosofie, založené na jedinstvu samotné pravdy. Proto Platón neuvažoval o problémech spojených s rozdílností filosofů a filosofií. Staleté zkušenosti s nesnadností a dokonce nemožností udržet a zajistit jednotu myšlení a učení, a tím spíš už v novodobé společnosti – jenom připomeňme si schizmata, koperníkovský převrat ve filosofii a ve vědě a tak dále – čili tyto staleté zkušenosti s tou nesnadností a nemožností jednoty smýšlení a myšlení vedly ke skepsi, která poznamenala zejména v nové době, v té poslední době, liberalismus a moderní demokraticismus. Mnoho demokratických teorií je spojeno s jakousi skepsí, pokud jde o pravdu, pokud jde o učení. Prostě to jsou různé názory, každý může mít názor odchylný. A ta společnost se musí zařídit nějak na to, aby nepotřebovala se starat o tu pravdu nějak. Protože ovšem ze skepse nelze žít, moderní člověk se chtěl opřít ve svých jistotách, které potřeboval, o vědu, protože právě její poznatky, vědecké poznatky, mají donutivý charakter samy o sobě. Ne donutivý ve smyslu mocenském, ale prostě kdo má fištrón, kdo je dost vzdělaný a inteligentní, tak prostě musí uznat to, co ve vědě se vyzkoumá, odhalí a samozřejmě projde tím kritickým sítem té diskuse vědecké a tak dále. Prostě vědecké poznatky mají donutivý charakter. Kdo to neuznává, tak je vůl. To prostě se vyřazuje. Nemá do toho co mluvit. To samozřejmě není můj názor, nýbrž to líčím, jak se...

??? (00:03:04):

Kdopak? Popper? To je Poppera?

Ladislav Hejdánek:

Ne, ne, ne. To je přece všeobecné toto. Takto se to vyvinulo. To jeden můj známý, o něco starší, Heyrovského žák, kdysi při jakési příležitosti mně vytýkal, že jsem užil slova dialektika v jednom svém článku, a říkal: „Já slovo dialektika odvozuji od původu řeckého dialego – rozmlouvám, rozprávím, kecám.“ Vědec. Prostě ve vědě to je jinak. Ale dialektika jako filosofická disciplína, to je prostě jenom žvást. A celá filosofie. Další zkušenosti však ukázaly, že věda nemůže poskytnout spolehlivou základnu ani spolehlivé směrnice pro život politického společenství. Víra ve vědu jako politického arbitra se ukázala definitivně být pouhou pověrou a iluzí. Ovšem věda nicméně zůstala jedním ze sekundárních kritérií vhodnosti a legitimacy způsobů politické vlády a správy. Režimy, v nichž věda nemůže pracovat jako věda, nebo ne dostatečně, a v nichž se nemůže nebo ne dostatečně může očišťovat ustavičně od svých omylů a zejména od pavědy, která vždycky do vědy proniká, takové režimy jsou neperspektivní a dokonce nehumánní, protihumánní. To je zkušenost historická. A teď jenom připomenu to, co jsme si už říkali několikrát, připomenu to srovnání filosofie s vědami. Každá věda si dost komplikovaně, ale přece jenom udržuje svou jednotu, to jest univerzální platnost, donutivou platnost svých poznatků, zároveň se svým rozvojem, pokračováním, prostě životem. Takže když mluvíme o vědě, tak vlastně to má vždycky dvojí smysl, a to je třeba také rozlišovat – k vědě jako skutečnosti společenské náleží také její omyly. Vědecký omyl patří do vědy. Ale v jiném smyslu zase omyly nepatří do vědy, to jest nepatří do té teorie. Ovšem těch teorií je vždycky celá řada a je to otázka historická, co se prosadí a co ne. Víme, že třeba obrovský přerýv nastal Einsteinovou teorií relativnosti a mělo to obrovský vliv na vývoj fyziky, ale zároveň do své smrti Einstein neuznal kvantovou teorii, která rovněž znamenala obrovský vliv pro celou fyziku, a dnešní fyzika teoretická je nemyslitelná bez kvantové filosofie. Nicméně Einstein se na to díval takovým způsobem, že se mu to nehodilo do té jeho teorie. Takže teprve lidé po něm museli si modifikovat jeho pojetí teorie relativity, tak aby bylo možné to integrovat s kvantovou teorií. A toto patří do vědy. Stejně tak jako do vědy patří okolnost, že třeba Einstein, a lze to tedy vysledovat přímo dějinně, myšlenkově, Einstein na tu svou teorii přišel pod vlivem empiriokriticismu, to jest filosofie Machovy a Avenariovy. Ačkoliv to byl vliv filosofický, patří to do vědy, do dějin vědy. Skutečná věda se bez toho neobejde. Ovšem vědci se nicméně tváří, že filosofie... že to je soukromá věc Einsteinova, čím byl inspirován, a ve skutečnosti do vědy patří jenom ta matematická formulace té teorie relativnosti. Tedy to jsem jenom vybočil, abychom vždycky věděli, o čem mluvíme, když

mluvíme o vědě. Mluvíme o vědě, jaká je její společenská skutečnost, a nebo mluvíme o vědě jako o souboru obecně uznaných teorií, poznatků a tak dál, což je vždycky jakási idealizace. A tak věda si svou jednotu udržuje tím, že vytváří ty idealizace, ty teorie, ale zároveň se musí rozvíjet, a každý ten krok kupředu, nové poznání a tak dál, může otrást těmi dosavadními koncepcemi, těmi teoriemi. Přestože je tomu takto a my to můžeme takto vidět v dějinném pohledu, tak ta základní metoda vědy je, že nové poznatky přidává ke starším. Teprve když přijde na poznatek, který je v rozporu s teorií, tak přebuduje celou teorii. Ale to jsou mimořádné chvíle, i když v moderní době třeba právě v té fyzice jsou na každodenním pořádku tyto mimořádné chvíle. Normálně věda pokračuje tím, že přidává nové a nové poznatky k tomu, co se již ví. A to vymyšlení těch nových teorií, když je to nutné, když nějaké nové poznatky jsou v rozporu s těmi dosavadními teoriemi, tak to se děje tím známým způsobem, že se nejdříve vysloví jakási hypotéza a ta hypotéza potom dříve nebo později dojde všeobecného uznání a stává se teorií. Tak se to všeobecně říká. Samozřejmě bylo by k tomu leccos ještě co přidat, ale nám stačí toto zjednodušení. Každá odborná věda je schopna si udržet svou integritu jen díky tomu, že si omezí a vymezí svou kompetenci vůči jiným vědám. Tak třeba fyzika se musí omezit, když zkoumá třeba psa, může ho zvážit, změřit, prostě všechny možné pokusy může s ním dělat, ale nikdy se tím psem nemůže zabývat jako psem. Ve chvíli, kdy by se jí zabývala jako psem a nikoli jenom jako tělesem nějakým, tak v tu chvíli se stává nekompetentní, poněvadž kompetentní vědou je biologie nebo zoologie. Integrační princip a metoda žádné jednotlivé vědy nemůže být úspěšně aplikován na celek, na veškerenstvo. Důsledkem toho je, že neexistuje žádná jednotná supervěda, věda jako taková, věda o všem, která by se skládala z těch jednotlivých vědeckých disciplín. To třeba, co v marxismu se říká, že absolutní pravda je soubor všech konkrétních pravd, to je nonsens. Žádná taková absolutní pravda není, poněvadž není nikdo, kdo by ten souhrn mohl provést. Navíc do toho souhrnu nutně by bylo potřeba zahrnout i pouhé hypotézy, které se neví, jestli budou patřit do budoucí vědy, jestli nebudou vyvráceny, dokonce teorie mohou být vyvráceny, a tak dále. Čili absolutní pravda v tomto smyslu je nonsens, jako soubor těch všech relativních pravd.

??? (00:12:55):

K čemu by to bylo, takováto věc?

Ladislav Hejdánek:

To je jiná věc. Nám teď jde o to, že to není. Kdyby to bylo, k čemu by to bylo, to je jiná záležitost. Ale není to a není to možné. To jest každá věda usiluje o vnitřní integritu, ale ta její vnitřní integrita je takového druhu, že nemůže být aplikována na celek, to jest na ostatní vědy. Důsledkem toho je třeba, že si vědci různých oborů mezi sebou nerozumějí, že nemají společný jazyk a že mají obrovské potíže, když třeba chtějí týmově spolupracovat a tak dál. Tak to je situace vědy. Naproti tomu každá filosofie nebo každý filosofický systém, přesně řečeno, si musí zachovat schopnost se vztahovat k celku. To nedovede žádná věda. Každá věda si z toho celku vybere jenom něco. Filosofie naproti tomu se musí vztahovat k celku, a to znamená, že sama musí rovněž představovat celek, to jest nejenom že filosofie se musí vztahovat k veškerenstvu, nebo ještě víc než veškerenstvu, prostě k celku vůbec všeho, poněvadž když se řekne veškerenstvo, tak se tím může myslet třeba jenom veškerenstvo jsoucí, ale sama musí být také jednotou, musí být celkem, integritou. Ovšem způsob, jak se jednotliví filosofové a různí filosofové o to snaží a jak toho dosahují, té sjednocenosti, té integrity, svého filosofického přístupu, svého filosofického systému, ten není univerzální, není donutivý. Takže patří k podstatě filosofie, že jsou možné různé filosofické systémy, různé filosofické přístupy a každý z nich má nějaké přednosti a nějaké závady, nějaká omezení. Každá filosofie je vlastně obrovský myšlenkový experiment, jak sjednotit vědění o veškerenstvu, o celku. A těch cest, jak to udělat, je vždycky celá řada. Existují módy, existují školy, existují jisté souvislosti dějinné, ale vždycky existuje různost. Vědci, zejména přírodovědci, si našli způsob, jak dospívat od nejpřekvapivějších hypotéz a přímo nápadů k obecně přijatým teoriím, platným alespoň na určitou dobu, než jsou vyvráceny a než musí být formulovány nové. Můžeme proto mluvit o jednom typu demokratičnosti, totiž demokratičnosti ve vědě. Je to vlastně ne čirá

demokratičnost, je to kombinace aristokratických a demokratických principů, nebo momentů. Do vědecké diskuse nemohou mluvit všichni, ale jen odborníci, ti nejlepší, to jest aristoi, proto je to aristokratické. Tam nemůže do toho kušnit každý. Ale ty právě nevybírání žádná instituce, žádná instance. Není žádný arbitr ve společnosti, který by mohl říct, že tento vědec má pravdu a všichni ostatní se mu musí podrobit. Když to dělá, jako třeba Stalin, tak to znamená jenom deformaci vědy a zpoždování oproti světové vědě. Když takový koryfej mluví do ekonomiky nebo do ekonomie, do jazykovědy, do biologie, pak prohlásí, že pravdu má Lysenko a Vavilov se pošle do vyhnanství, to prostě je nonsens. Neexistuje, skutečně neexistuje a nemůže existovat žádná instance, která by rozhodovala za prvé, jaký vědecký názor je správný, to se ukáže až ve vědecké diskusi, do které má přístup každý, kdo splní jakési základní předpoklady, a ty předpoklady jsou zkoušeny, přezkušovány v každé vědecké diskusi. Platí, že když někdo přijde s novou teorií, tak že musí vystoupit na veřejnost, a kdo se té diskuse nezúčastní, tak už nemá právo dodatečně k tomu kecat. Jsou výjimky, jako například když se teprve narodí a zjistí chybnost až ve svém pozdějším věku. Ale kdo se nezúčastní diskuse, když někdo přijde s novou teorií, a kdo se nezúčastní té diskuse, tak třeba za dva roky nemá právo prostě o tom mluvit kriticky, lež že by napsal knihu, čili dodatečně do té diskuse vstoupil. To je zásada veřejnosti vědecké polemiky – každý, kdo chce k tomu něco říct, musí veřejně vystoupit, ne si to říkat mezi svými známými, poněvadž u piva může říkat kdejaké blbosti, to se nepočítá za vědu. Musí vystoupit stejně veřejně, jako vystoupil ten, kdo přišel s novou teorií. A teď se rozvine diskuse veřejná. Ta diskuse veřejná nemusí se vždycky rozhodnout správně, nemusí dopadnout správně. Víme, že celá řada vědců ze začátku a třeba dlouhá léta nebo i desetiletí byla naprosto osamocena, a nakonec se to prosadilo. I ta diskuse může být vždycky znovu otevřena, vždycky znovu se o to může někdo pokoušet, ale není žádná instance, která by to mohla rozhodnout za ty vědce. Ti vědci to musejí rozhodnout sami, protože to je demokratický princip. Aristokratičnost je v tom, že se toho mohou účastnit jenom ti, kdo to nastudovali, kdo se v tom vyznají, čí to je obor. Nemůže do toho mluvit každý. Čili žádná instance nemůže vybírat, ale každý z těch účastníků diskuse se legitimuje sám svými výkony, respektive svými argumenty. Důležitý je ten moment argumentace. Jedním z těch argumentů mohou být také výsledky nějakých pokusů a tak dále, ty musejí být zveřejněny, musí o tom být napsáno způsobem, který je uznávaný a platný, musí tam popsat metody, podmínky práce a tak dále. To všechno je kodifikováno, to je mezinárodně uznáváno, to může být kritizováno, nicméně každý se tomu musí podrobit, chce-li, aby jeho příspěvek byl uznán. Tak takto to vypadá ve vědě. Ovšem již v samotné vědě, ve vědeckém myšlení jsou nutně prvky filosofické, jak jsme si ukazovali třeba na tom Einsteinovi, nebo jenom jsme to řekli, neukazovali, že lze vystopovat ten vliv Avenariova a Machova, zejména Machova empiriokriticismu na formování té teorie relativnosti u Einsteina. A ovšem tyto prvky filosofické se běžným metodám vědecké diskuse vymykají. Také ve vědeckých diskusích se neužívá filosofických argumentů, a když někdo to začne, tak většinou je okřiknut. To může samozřejmě mít velmi neblahé důsledky někdy. Ale je tomu tak. Já nevím, onehdy zrovna jsem někde četl nebo slyšel, nebo co to bylo, třeba jak ještě v minulém století se usnesli akademikové francouzské akademie věd, že určité otázky prostě se vylučují, že vědecké práce na tato témata, určitý seznam témat, že prostě se nepřijímají, že o tom žádná věda nemůže existovat a hotovo. Přitom za století je situace taková, že o tom existují celé vědy nové. Ale to je jiná záležitost. Zase se to překoná časem, ale patří to zase k vědě. Ve vědecké diskusi se nepoužívá filosofických argumentů. Ještě komplikovanější je situace v samotné filosofii. Poznání, respektive myšlenkové postupy filosofické nemají onen donutivý charakter známý z vědy, jak jsme říkali. A filosofie se nemůže dost dobře omezit na diskusi jenom toho typu, jak to dělají vědci. I když existují ve filosofii také takové tendence, zejména v tom takzvaném scientismu, nebo v analytické filosofii. To prostě je určitá škola, která si vypěstovala svůj vlastní jazyk, vytrénovaně užívá argumentů, které jednou někdo napsal. Prostě všichni čtou to, co napsali ti druzí. To je jediný případ mezi filosofy v současné době. Normálně filosofové nečtou to, co psali ti druzí, ti si jenom vybírají, kdežto analytičtí filosofové, ti čtou prakticky vše, co vychází od jiných analytických filosofů. Také tedy naprosto detailní rozbor, to je běžná věc, že se diskutuje, někdo přijde s novým argumentem a teď to proberou do posledního chlupu, nenechají na tom kousek suchý. Takže to je něco, co připomíná diskusi ve vědě, ale je to právě na tom rozhraní.

Je otázka, co to vlastně ta analytická filosofie je, do jaké míry je to ještě filosofie, do jaké míry je to něco mezi filosofií a vědou, nebo mezi filosofií a rétorikou a sofistickou a tak dále. Ale uvádím to proto, že tam něco takového, tato zvyklost existuje. Jinak ve filosofii je to tak, že ani jednotlivé filosofické poznatky ani myšlenkové postupy filosofické nemají onen donutivý charakter, který je známý z vědy. A přece existuje možnost, jak jeden filosof porozumí druhému, i když nevychází ze stejných principů, i když není ze stejné školy. Může se také mýlit, o tom nepochybuji, ale co je zázračné, je, že může porozumět. A do hloubky může. A to i za těch okolností, že sám je jiného názoru. Jsou nejružnější takové případy, doklady. Někdy je to proto, že ti filosofové jsou si blízko. Pak to není tak divné. Ale někdy je to tak, že to překvapí celou obec filosofickou. Do jisté míry bylo takovým velkým překvapením, když Bergson na začátku století, když vyšla Jamesova kniha o pragmatismu a o pravdě zejména, tak Bergson o tom napsal nadšenou studii a bylo to velké překvapení, protože ten vztah, to porozumění Bergsonovo, respektive porozumění na základě bergsonovské filosofie pro pragmatismus, se nedalo tak dobře odhadnout. Ta blízkost není zase taková, de facto pragmatismus je bližší behaviorismu, kdežto u Bergsona tyto náznaky nebo názvuky jsou velice izolované. A pak jsou také možné, daleko běžnější ohromné pokusy o pochopení filosofů jiných staletí, starých filosofů. A máme doklady o tom, jak je možno úplně nově interpretovat nějakého klasického filosofa tak, že to překvapí celou plejádu současných interpretů té klasické postavy, která je založena na určité tradici výkladu, která už byla takřka, poněvadž třeba už tisíc let nebo víc se to vykládá tím způsobem, tak už je to tak zaběhané, že už nikoho ani nenapadne, že by to šlo vykládat ještě jinak. A najednou někdo přijde s tím, že se nově podívá na presokratiky, nově podívá na Platóna, nově interpretuje Aristotela a tak dál. K tomu patří i to, že filosof nemusí souhlasit s druhým, i když k němu chová nejvyšší respekt. A nemusí omezovat svůj respekt, i když s ním vůbec nesouhlasí. Velikost druhého filosofa filosof může uznat, aniž by uznal celou jeho filosofii. A za těchto okolností musíme se tázat, jak spolu mohou žít a jak spolu mohou myslet filosofové rozdílně orientovaní. Je jasné, že jsou spory mezi filosofy a že ty spory někdy přecházejí do osobní nevráživosti, ale to je zcela běžné, to není nic mimořádného. Nás zajímá opak. Nás zajímá, jak je možné pozitivně žít s druhým filosofem a myslet s druhým filosofem, vážit si ho a nesouhlasit s ním. To je důležitá filosofická úvaha. Já vím z našeho semináře, že je taková ta nejsnadnější reakce, když se něco řekne kritického o nějakém filosofu, tak že se tím považuje ten filosof za odbytého, prostě není třeba se tím zabývat. To je právě ten hrubý omyl. Lze dokonce říct, že právě filosofové, kteří myslí docela jinak a z mého hlediska chybně, jsou pro mě daleko nejdůležitější za jistých okolností. Ne všichni. Že nemá cenu se zabývat jenom filosofy, kteří myslí stejně, poněvadž pak diskutujeme jenom o detailech, ale v zásadě jsme zajedno. Ale problém filosofický je vždycky hluboký. To nejsou jenom ty details, ještě neprojasněné. Filosofie ustavičně hledá ty největší problémy, ty propastné problémy. A k těm se nedobere, když si bude jenom pořád něco povídat s jinými filosofy, kteří myslí zhruba stejně. To je potřeba vždycky konfrontovat se s filosofem, který myslí úplně jinak. A to už jsme si také říkali, jak je strašně důležité v takovém případě jít právě na ta místa, která jsou nejzávažnější, neulehčovat si kritickou práci, jít tam, kde to je nejtěžší. Filosofa druhého neporazíme tím, že využijeme jeho slabostí, nýbrž musíme ho porazit tam, kde je nejsilnější. To je zásada, na rozdíl od vojny, tam je to jinak. A za druhé že my musíme najít v tom druhém filosofovi, když za to stojí samozřejmě, nebudeme si vybírat nějaké plašmušky, ale když za to ten filosof stojí, tak musíme najít, v čem má pravdu, a tu pravdu zahrnout do své filosofie. To není možné prostě jenom ho odmítnout. To je strašně slabošské. Je potřeba proniknout do hloubky jeho myšlení a zmocnit se toho, co tam je pravdivého, a teď to interpretovat jinak a pojmout to do svého, prostě asimilovat, jak to dělají... strávit to, asimilovat a použít to použitelné a tím se posílit, vlastně pozřít toho nepřítele, pozřít toho protivníka, pozřít toho jinak myslícího, a vše, co se dá použít, použít. Politický primitivismus se vyznačuje tím, že chce sjednocovat zvenčí a násilnými prostředky, případně zničit odpůrce, zničit protivníka. Takový primitivismus se snadno prosazuje tam, kde je po ruce hrubá síla a moc a kde chybějí morální ohledy. Máme to v našich dějinách, Přemyslovci například. Vyřešili to tím, že povraždili Slavníkovce. Nebo inkvizice jak to dělala. A podobně. Evropská kolonizace, otrokářství, jak se najednou rozvinulo znova otrokářství, které už padlo na konci římské říše, tak jak najednou se rozmohlo znova v Americe, tam dováželi ty

otroky z Afriky. A v nové době despotismus, totalitářství a tak dál. To je politický primitivismus shora. Existuje ovšem také politický primitivismus zdola – buřičství, povstalectví, terorismus a tak dál. Obojí se doplňuje a vzájemně podmiňuje a jedno vyvolává druhé. Filosof, který požaduje nebo postuluje takové politické společenství, v němž filosofie a filosofové mohou nerušeně existovat, musí na svém postoji k druhým filosofům, zejména zcela odlišného a třeba naprosto odmítaného zaměření, demonstrovat, jak si spolužití v takové obci představuje. Tady je základna, z níž vyrůstá program ještě jiného demokraticismu než toho, jaký vládne ve vědě. Existuje možnost a dokonce nutnost, jak jsem přesvědčen, jistého společenského sjednocení na základě smluvním, které nezahrnuje některé jinak velmi důležité stránky a prvky lidského života. Je možné jisté společenské a politické sjednocení, které samo sobě ukládá meze a do té integrity nezahrnuje některé oblasti. Zatímco věda požaduje na politickém systému, aby vědce nechal, aby si své odborné spory vyřešili sami mezi sebou, a považuje každou intervenci ze strany vlády, státu nebo jakékoliv jiné moci za nekompetentní, filosofie na rozdíl od toho potřebuje takový filosofický systém, který žádné takové vyřešení ani nevyžaduje. Politická společnost na vědcích vyžaduje, aby si to mezi sebou vyřídili, nebude jim do toho zasahovat, ale chce vědět, k jakým závěrům došli. Ale filosofie potřebuje takový politický systém, který ani nebude požadovat, aby se filosofové dohodli, ale který počítá s růzností. To jest ze strany moci, ze strany státu, vlády, režimu to bude vypadat asi tak jako pěstování těch různých květů, tisíce různých květů, jak to kdysi bylo v tom **Sougeniu (00:38:00)** čínském, ke kterému se do jisté míry vracejí i teď, to bylo ještě před tou kulturní revolucí, „ať kvetou všechny květy“. Tento filosofy postulovaný princip překonává projekt Platónův, a to tím, že žádá odluku mocenské a správní oblasti, politiky, od ostatních sfér politického života společnosti. Jinými slovy jde o požadavek stanovení mezí pro uplatnění politické moci. Politická společnost vymezuje politické moci jenom určitý okruh a za jeho hranicemi politická moc nesmí intervenovat, nesmí být uplatňována. A filosof chce žít a musí žít právě jen v té oblasti, v níž politická moc není kompetentní. Pokud filosof má s politickou mocí co dělat, tak jenom že ji upozorňuje na to, že překračuje hranice, jinak se o ni nestará. Naproti tomu se stará o politickou společnost. Pokud politická moc funguje, jak má, tak filosof s ní nemusí mít žádné starosti. To ovšem je řečeno velmi teoreticky a velmi abstraktně a samozřejmě ještě nikdy taková společnost, kde by ta moc fungovala bez potíží a nepokoušela se nekompetentně zasahovat do těch sfér, kam nemá, taková ještě neexistovala a ještě dlouho existovat nebude. Já to říkám proto, aby bylo vyjasněno, že ne všechny sféry politické společnosti jsou jaksí předmětem eminentně filosofického zájmu myslitelů, filosofů, že prostě jsou věci, do kterých filosofie nešťouchá, pokud fungují.

??? (00:40:39):

Příklad? Jaké jsou to ty věci?

Ladislav Hejdánek:

Například správný chod společnosti. Pokud to funguje, je to v pořádku, není co komentovat. Já na to upozorňuji proto, že když už se něčím zabývá filosofie, tak že to nesmí dělat proto, aby to obhajovala, aby dávala k dispozici ideologii té moci, nýbrž aby ji kritizovala. Když už se jí zabývá, tak jedine kriticky, jinak to nemá cenu. To je druhá strana toho, co říkám. Ta vypadá trošku asi přijatelněji pro Vás. Ale má to tu druhou stranu, že prostě když to funguje, tak nemá, co by k tomu filosofie dodávala, i když je politická ta filosofie vždycky, na tom trvám. Nepolitická filosofie je špatná filosofie. Škoda, že tu není Moural, ten tam měl příspěvek, já jsem se nechtěl až do té míry tam pouštět do diskuse a do polemiky, ale kdo z Vás byl na tom společném večeru u Ivana Havla, tak víte, že tam tato otázka byla tak jako formulována, a nedořešena, ona nemůže být dořešena, ale prostě že už na to potom nikdo nereagoval. Ale Moural tam právě... jsou nejméně tři, nebo jsou různé typy vztahu filosofie k politice a nelze říct, který je správný a nesprávný. Prostě filosof se může odvrátit od politiky a vůbec s ní nemít nic společného. To je taky možný způsob filosofický. Tedy po této stránce já mám dojem – já takto bych to nemohl držet – já mám dojem, že filosofie, která tímto způsobem se otočí zády k politice, tak že je po nějaké stránce vadná, že něco v ní chybí, už se nevztahuje k celku. To neznamena, že to je filosofie, na kterou můžeme nedbat. To jsem teď

před chvílí řekl. To může být velmi hluboká filosofie, ale něco na ní je vadného a my to musíme někde vychytat. Tedy zatímco vědec nemůže ve svých politických soudech a činech legitimně vystupovat jako vědec, nýbrž pouze jako občan, neboť oblast politického života společnosti přesahuje jeho odbornou kompetenci, to jest jestliže Dienstbier je teď předsedou, myslím, že říkali předsedou, toho Helsinského výboru oficiálního, tak sice je tam, jako by – a mluví se o tom a píše se o tom – jako by tam byl jako vědec, ale samozřejmě to nemá s otázkami politickými, otázkami míru co společného, on není kompetentní pro toto. On je kompetentní z jiných důvodů, to jest že byl na řadu let vyřazen a měl by být tedy... byl vyhozen i ze strany a tak dál, měl by mít porozumění pro ty, jejichž lidská práva jsou oklešťována, jimž se upírá. Ovšem to by měl náš prezident mít také, poněvadž také mu byla kdysi upírána, a nějak mu to nevádí. Tedy jako občan tam ten Dienstbier má své místo, ne jako vědec. Jako vědec akorát že snad trochu líp umí myslet, ale to je ještě otázka. Vědec může myslet, může to být fachidiot například. Neříkám, že on je. To není. Ale vědec může být fachidiot, to jest prostě ve svém oboru může být perfektní a může mít světový ohlas, a přitom to může být naprostý blbec největší v každodenních záležitostech a v politickém odhadu a tak dál. To prostě bývá. O tom jsou napsané romány. Matematik, jak se pustí ve francouzské revoluci do politické práce a dělá jednu volovinu za druhou, poněvadž na to není vůbec vzdělán, není na to připraven. Perfektní myslitel v matematice. Z toho důvodu také je třeba vždycky velice opatrně posuzovat a spíš kritizovat, když třeba vojevůdce po skončení války se dostane do politických funkcí. Jako vojevůdce, třeba Eisenhower, vynikající. Jako prezident – k ničemu, nebo málo k něčemu. Tedy oblast politického života společnosti přesahuje kompetenci, odbornou kompetenci nějakého vědce. Zdánlivá výjimka politické vědy to jen potvrzuje, ale to teď necháme stranou.

[STRANA B]

Ladislav Hejdánek:

... vůbec nemusí být zdatným politikem. Většinou je výborným porotcem, ale politikem musí být někdo jiný, státníkem. Naproti tomu s filosofem je to jinak. Filosof má své vlastní politické důvody, proč být politicky činný ne jako pouhý občan, ale také a především speciálně jako filosof. Vědec nemůže být většinou, až na malé výjimky, nemůže být kompetentní na základě své vědecké odbornosti k nějakým politickým rozhodováním. Naproti tomu filosof musí, anebo se nemá plést do politiky. Filosof musí najít své vlastní zároveň politické a zároveň filosofické důvody, proč se angažuje tím či oním způsobem ve společnosti. Filosof prostě nemá povoleno pověsit filosofii na háček někde v šatně a jednat jako pouhý občan. Každý vědec toto právo má. Filosof ne. Požadavek stanovení mezí pro politickou moc tedy není požadavkem vymezení vzájemných kompetencí. Není to tak, jestliže filosof požaduje, aby ta moc nepřekračovala jisté meze, tak to není proto, že by ta moc se začala vměšovat do filosofických záležitostí. Také. Ale jde o víc. Jde o zásadu, že se nemá vměšovat i do jiných záležitostí, protože filosof se vztahuje k celku a nikdy nemůže být jediným jeho zájmem, aby se moc nevměšovala do filosofických záležitostí. Filosof musí dbát na to, aby se moc nevměšovala do žádných záležitostí, pro něž není kompetentní, a to znamená vysloveně politický zájem filosofa. Filosof nemůže také zůstat u teoretických postulátů a ideálních utopických představ, ale musí ukázat reálnou možnost provedení, uskutečnění. Filosofové si velmi často zlehčovali nebo ulehčovali své povinnosti tím, že vytvářeli jakési ideální obrazy po vzoru Platóna – býk, Atlantida – a Campanella a tak dále, Morus. Ale to je málo. Za jistých okolností, když je doba těžká a tak dál, tak se může této formy používat. O tom nemluvíme. Ale z podstaty věci filosof u toho nesmí zůstat. Filosof je povolán k tomu, aby vypracoval projekt, ústavu takové obce, v níž má každý filosof právo být i politicky respektován jako filosof, tedy jako občan zakládající své politické působení na filosofii, rozumí se své, to znamená různí občané různé, a užívající v politickém životě všech prostředků rozumu, které má k dispozici, aby přesvědčoval své spoluobčany. Tedy to není tak, že... aspoň já říkám svůj názor, samozřejmě jsou i jiné názory. To teď jenom opakuji, co jsem už upozorňoval – ve filosofii není žádné donutivé jednoty. Já jsem přesvědčen, že patří k úkolům filosofa vypracovávat jakýsi model obce, která nebude jenom ideální, nýbrž která může být skutečně realizována a v níž se dostává každému občanu práva působit politicky, eventuálně také jako filosof. Tak takovým nejznámějším způsobem, který se vykládá už jako anekdota spíš, je, když Voltaire prohlásil: „Hluboce s Vámi nesouhlasím, ale život dám za to, abyste to, s čím nesouhlasím, mohl zastávat.“ To je jakýsi princip, který je možno chápat jako kus toho modelu politické společnosti, jak by měla vypadat z filosofického hlediska. Zatímco věda žije ze své pověsti, to jest z pověry, že věda může všechno vyřešit a všechno rozhodnout, filosofie se o žádnou takovou svou popularitu opřít nemůže. Dneska daleko spíš jsou lidé ochotni volit za poslance nebo za jakékoliv své představitele vědce, ti mají takový kredit ve společnosti, ale filosofy málokdy. Nepopírám, že filosofové mají na tom značnou vinu, nesou za to značnou vinu. Je to trochu způsobeno zkušenostmi s filosofy. Naopak filosofie má v důsledku přímé i nepřímé viny sofistiky a rétoriky přímo špatnou pověst, čili nejenom že nemá dobrou pověst, ale má špatnou pověst. Ovšem po mém soudu zejména v důsledku té přímé i nepřímé viny sofistiky a rétoriky, což není filosofie, což je jakási taková odnož, takový, dalo by se říct, filosofický panchart, levoboček filosofický, odpadek z filosofie. Zatímco četní vědci z titulu svého odborného postavení zasahují nekompetentně do politiky a společnost jim to uznává, stejně jako to uznává generálům a velkým technikům a podnikatelům třeba, manažerům a já nevím co všechno, filosofové nebývají rádi slyšeni v politických diskusích, tedy nejenom v těch vědeckých diskusích, ale ani v politických diskusích. A jak už řečeno, vina je z části, někdy z velké části na nich samotných. Dosavadní dějiny politické angažovanosti filosofů mohly zaznamenat celou řadu povážlivých selhání a přímo debaklů a ostudných událostí. Už sama tato skutečnost napovídá, že filosofové nejsou povoláni k tomu, aby vládli, alespoň nikoliv v onom tradičním technickém smyslu, to jest aby se stali vládci, aby jim byla předána a svěřena moc, mocenské prostředky. Ale filosofové mají spoluvládnout v jiném smyslu – mají spoluvládnout tak, jako spolu vládnu spisovatelé, učenci, hospodáři, manažeři, podnikatelé v kapitalistické společnosti a tak dále a také jako obyčejní lidé, tedy filosofové jsou povoláni k tomu,

aby spoluvládli, ale mají spoluvládnout jako filosofové, a to znamená, to je specifická záležitost, mnohem političtější, než je pouze ta spoluvláda obyčejných občanů. Politická angažovanost, politická aktivita filosofů nemá a nemůže spočívat v tom, že by se z nich stali politikové, neboť politická profese má svoje nároky, jež se nutně střetají s profesí či spíše konfesí a povolností, nebo jak to říct, povoláním, vocatio, v tom smyslu latinském, filosofa. Na druhé straně nemůže být ani redukována ta politická angažovanost filosofů na politickou angažovanost každého občana. Ta politická angažovanost filosofa je něco víc než politická angažovanost každého občana. Naproti tomu takto tomu je u učenců, u odborných vědců. Ta politická jejich angažovanost není nikterak větší proto, že jsou to uznávaní vědci, nýbrž jsou občané jako každý druhý. U filosofa je to jinak. Filosof musí převzít odpovědnost větší. Filosof tedy ostatním občanům nemá být pouze vzorem, příkladem politické angažovanosti, to koneckonců může i vědec, to, o čem mluvil Ortega y Gasset, o zradě vzdělanců, Trahison des Clercs. Tam šlo o inteligenci všeobecně, všeho druhu, to jest o všechny vzdělance, to jest i odborné vědce.

??? (00:11:21):

Benda.

Ladislav Hejdánek:

Prosím?

??? (00:11:23):

Benda.

Ladislav Hejdánek:

Benda Julien. Promiňte, ano, správně. Tam ta speciální odpovědnost filosofa nebyla nijak jaksi zvlášť podtržena, ale v jistém smyslu je filosof jakousi význačnou instancí pro občana, který se praktickými činy a jednáním, ale také a zejména myšlením, zapojuje do politického života své obce, své politické společnosti. Nemyslím, že by byl jediným, kdo by mohl a směl být v tomto ohledu směrodatný, to jest není to tak, že jedině ten filosof by mohl být tou instancí, význačnou instancí pro občana. Jistě mu budou stát blízko umělec, vědec, občan svobodného povolání a já nevím, další. Ale jediný filosof bude disponovat potřebným myšlenkovým aparátem, kterým bude možno co nejpřesněji a metodicky zdůvodněně vyložit to, co ti druzí budou spíše jen tušit a cítit, nebo čeho se jim dostane jakýmsi vnuknutím, nápadem, intuicí. Je známo, že politika je velmi často považována za druh umění, a to nejenom umění ve smyslu dovednosti, ale umění ve smyslu blízkého tvořivosti, třeba výtvarné nebo hudební a podobně, a je také známo, že mnohá významná světovější politická rozhodnutí politikých vůdců, státníků, že byla zaujatá spíš intuitivně, ne na základě nějakých rozborů. Možná, že toho nově v moderní době je čím dál méně, že teď ta situace je tak komplikovaná, že intuice prostě selhává, ale v minulosti to velmi často tak bylo. Tím specifickým přínosem filosofovým je, že to dovede rozebrat a interpretovat a že má k dispozici nebo má mít k dispozici, tedy musí usilovat o to, aby měl k dispozici myšlenkový aparát, kterým to interpretuje, rozebere a zdůvodní, byť ex post. Je mnoho věcí, které se musejí udělat hned, ale ačkoliv jsou udělány, musejí být dodatečně interpretovány, musí být rozebrány a zdůvodněny. A tady tedy filosof má nepochybně hodně co dělat. Ale také nejenom ex post, aby zas z toho nevyplývalo, že filosof jenom ex post interpretuje to, co politikové dělají. Naopak filosof může mít také jakési vůči přítomnosti transcendentní nebo transcendentní poslání. K tomu ještě se dostaneme. Tím, že jediný filosof disponuje nebo má disponovat potřebným myšlenkovým aparátem, aby se zmocnil toho činu politického, ať už zamýšleného nebo již udělaného, to nám otvírá pohled ještě na něco dalšího. Politická aktivita je nejenom u neškolených občanů, ale dokonce u politiků z povolání v mnoha ohledech založena na mínění, odhadu, intuici, tušení, nahlédnutí či dokonce vnuknutí. A teprve dodatečně je pro určitý čin hledáno zdůvodnění, jak jsme si právě řekli. Někdy to má dokonce problematický ráz, ale velmi často to ani jinak nejde – pro nedostatek času a podrobných detailních informací, eventuálně studií na takových informacích založených. Zejména se to vždycky

ukazovalo na tom případě vojevůdce, který musí pracovat s těmi informacemi v bitvě, které má k dispozici. A pokud nemá informace, tak musí asi tak odhadovat, jak to tam asi mohlo dopadnout a jaká by asi ta informace byla, kterou by dostal, kdyby býval ten posel přišel. Teď to musí všechno dát dohromady a rozhodnout, jako kdyby ty informace měl všechny. On nemůže čekat. To prohraje, když čeká. On se musí rozhodnout hned. A ve společnosti je tomu velmi často podobně. Jsou určité chvíle, kdy je potřeba jednat. U nás je to například teď. A teď tady není nikdo, kdo by jednal. Nejde o to bučet. Je potřeba udělat čin nějaký. A to může udělat jenom, kdo má určité postavení, a tak dál. A pokud by tu někdo byl, tak musí jednat teď, nemůže počkat pět let. Dokonce už za rok může být situace tak změněná, že co se neudělá dnes, už se nedá dohonit.

??? (00:17:43):

Co jste myslel tím postavením?

Ladislav Hejdánek:

Co to?

??? (00:17:45):

Co jste myslel tím postavením?

??? (00:17:48):

Ne každý jako může... v podstatě když dva udělají stejný čin, tak jako...

??? (00:17:52):

Ne. Ne. Co jste myslel tím? Jako myslíte postavení, to znamená, že...

Ladislav Hejdánek:

Funkci.

??? (00:17:57):

Mocnář.

??? (00:17:57):

Funkci, no.

Ladislav Hejdánek:

Jistě. A když člověk stojí v určitém postavení a rozhodne něco, tak to má vliv. Když někdo u piva rozhodne něco, tak to nemá nejmenší šanci. Tam se nedá rozhodovat. Rozhodovat se dá jenom někde, kde to opravdu má nějaké důsledky. Správně porozumět, co se vlastně v důsledku určitého rozhodnutí v určité situaci stalo, je velmi často možné teprve dodatečně na základě reflexe již provedeného činu. Taková reflexe musí být provedena všestranně a s ohledem ke všem důležitým souvislostem a kontextům, to jest ve vztahu k celku. A právě v tom je nejvíc a někdy jedině kompetentní filosofie. To by nemohla dělat, kdyby necítila a neuznávala svou povolanost být také politickou filosofií. Když se o to filosofie pokouší, musí však sama kontrolovat tuto svou aktivitu, to jest politicky eminentně důležitou reflexi politických činů. Filosof musí vědět, co dělá, když reflektuje politické činy a politické události. Nikdo jiný není víc povolán to vědět než právě on. Naproti tomu od politika, od velkého státníka čekáme, že udělá něco, co přesahuje, někdy podstatně přesahuje to, co si myslí, že dělá. To jsou, to se říká, ti lidé jaksi, kteří mají to politické charisma. On něco udělá, co má dalekosáhlejší důsledky, než si sám v tu chvíli uvědomuje. Tak na rozdíl od toho na toto se filosof spoléhat nemůže. Filosof se musí snažit vždycky co možná perfektně mít pod kontrolou to, co dělá. Dokonce je to součástí jeho profese. Rozhodujícím, nejdůležitějším, přímo výsostným politickým posláním filosofie je rozpoznávání času. V tom je jistě jakýsi profetický prvek. Ale je tady také rozdíl. Proroci neměli na rozdíl od filosofů povinnost rozumného

zdůvodňování. Proroci měli ex defenitione povinnost mluvit pravá slova Hospodinova. A protože šlo o slova Hospodinova, tak bylo zbytečné to zdůvodňovat. Tam ta autorita byla na straně Hospodinově, proto prorok jenom říkal: „Hospodin říká... Hospodin praví...“ Ale filosof, i když je povolán k podobné jakoby prorocké, profetické aktivitě, tak se nemůže odvolávat na nějakou autoritu boží nebo jakéhokoliv bůžka, nějaké kolo dějin třeba a podobně. Filosof má, nebo může mít, může být povolán, může mít povinnost toho profetického slova, ale musí to slovo zdůvodňovat, a to znamená, že tu svou činnost i v tomto případě musí podrobit, podrobovat ustavičně té principiální kritické a systematické reflexi, to jest sám sobě. Když to zdůvodňuje, tak ne proto, aby přesvědčil, poněvadž upadá do sofistiky a rétoriky, vymýšlí takové důvody, které přesvědčí ty druhé, ale to musí být důvody, které platí, to jsme si říkali na začátku, které platí také pro toho filosofa. Čili tam ten filosof musí zdůvodňovat ten svůj profetický hlas, to své profetické slovo. A je to dost výjimečná záležitost. Většinou ten filosof bude vždycky spíš interpretovat to, co se děje, než hlásat to, co se bude dít. Tím výjimečným případem je, když se společnost řítí do propasti a ten filosof má a chce varovat, čili pak to profetické slovo filosofovo je zvlášť oprávněno, zvlášť legitimní. Vždycky poněkud problematické je, když filosof chce vzbudit nadšení, když nevaruje, ale chce inspirovat. Tam se stává nejčastěji filosof obětí sebeklamu. Ale to už je jiná věc, ke které se dostaneme jindy. Tak to je vše. 10 minut.

Aleš Havlíček:

Tak docela mě překvapila ta věc, když jste mluvil o tom, že ten filosof má pouze upozorňovat tu politiku na její nějaké omyly nebo na její chyby. Já jsem se koukal do poznámek z poslední, jestli jsem si to dobře zapsal a jestli si to dobře pamatuji, tak za to byl v podstatě Patočka napaden, když tady byl takový kratší exkurz do toho, jak on chápe úlohu filosofa...

Ladislav Hejdánek:

Za co?

Aleš Havlíček:

Za to, že ten filosof je pouze ten, který upozorňuje na ty nedostatky.

Ladislav Hejdánek:

To tady bylo řečeno?

Aleš Havlíček:

Já to tam mám. Já to tam mám tak.

Ladislav Hejdánek:

Pamatujete se na to někdo?

?? (00:25:31):

Já tady na tom nebyl, ale ten referent tady také nebyl o Patočkovi.

Ladislav Hejdánek:

Tam šlo o něco úplně jiného u toho Patočky. O tomto jsem tam vůbec nemluvil.

Aleš Havlíček:

Já to tady tak mám. Ten člověk neusiluje o vládu, ale pouze o to...

Ladislav Hejdánek:

O co? No právě! To je důležité!

Aleš Havlíček:

O to mu půjde nějak jako vposledku...

Ladislav Hejdánek:

To není žádná kritika.

Aleš Havlíček:

Ne, ne, ne. Tady mám ještě jiné poznámky k tomu, že Vy jste se snažil jako prosadit... nejde o to, já to na tomto nechci postavit, jenom to uvedu, proč mě to zarazilo.

Ladislav Hejdánek:

Tak ale o tom zavádíte okamžitě diskusi na nějaké...

Aleš Havlíček:

Já to domluvím. Ano. Já se dál ještě nedostal. Já jsem teprve začal.

Ladislav Hejdánek:

Tak ale už to neplatí.

Aleš Havlíček:

Měl jsem ten dojem, že jste prosazoval to, že tomu filosofovi... takto... že tomu filosofovi by vposledku mělo jít o to v té obci vládnout.

Ladislav Hejdánek:

Že jsem já říkal?

Aleš Havlíček:

Že Vám o to šlo vposledku. Pokud ne...

Ladislav Hejdánek:

Má někdo z toho ten dojem?

??? (00:26:39):

Prosím Tě, Aleši...

??? (00:26:41):

Právě že ne. Spoluvládnout jenom, a ještě skrytě.

??? (00:26:46):

Já musím odejít. Mohl bys mi krátce jenom zodpovědět jednu otázku, abych mohl jít?

Ladislav Hejdánek:

No, tak říkej. Máš přednostně. Povolíme mu to?

??? (00:26:55):

Jistě.

Ladislav Hejdánek:

Povolíme mu to.

??? (00:26:58):

Jak v takovéto souvislosti s tím (00:27:01) vidíš chyby Masarykovy jakožto filosofa a politika, nebo jestli... jak do toho zapadá (00:27:11)?

Ladislav Hejdánek:

Tak já bych to neformuloval jako chyby.

??? (00:27:18):

Tak jak do toho zapadá?

Ladislav Hejdánek:

Já bych měl za to, že když filosof se pustí do politické práce, protože nikdo tady není, kdo by to dělal, bylo by lepší, kdyby to byl nějaký státník, politik nějaký daleko... on Masaryk sám se nepovažoval zcela za filosofa, čili tam je těžko na něj toto měřítko klást, ale řekněme, že bychom ho brali jako filosofa, čili já bych očekával, že když se vrátí, tak že prostě to všechno předá, ať si to tady dělají, a nepřevzme funkci prezidenta, i když to nebyla žádná vláda, to byla jaksi... tady byla po francouzském vzoru... to byl prezident bez moci de facto, to byl jenom reprezentant. Ale tím spíš já myslím, že tedy jako filosof to měl předat a hotovo. Co tam dál jako měl být? Po mém soudu... on se ovšem nepovažoval za filosofa, čili já ho nemůžu popotahovat za to. Ale kdyby to udělal filosof tak, jak to udělal Masaryk, to jest člověk, který by se sám považoval za filosofa a přihlašoval se, tak já bych tedy na něj kladl ten požadavek, aby do žádné takové politické funkce nešel a aby ve chvíli, kdy je tady zřízena republika a nový stát, začne se to, tak zas do funkce filosofa a řezat do toho, ukazovat všechny... to, co dělal zhruba Rádl.

??? (00:29:01):

Takže to byla jako druhá moje otázka – Rádl do toho zapadá plně?

Ladislav Hejdánek:

Takřka plně. Až na to tedy, že... zase já se na to dívám shovívavě trošku, protože ho mám Rádla rád, ale dal bych přednost tomu, kdyby býval méně osvětařil a víc psal důkladněji připravené knížky, poněvadž samozřejmě dneska Rádl těmi brožurkami už neznamená téměř nic, kdežto kdyby napsal pořádné filosofické knihy, tak ještě několik set let by mohl ovlivňovat českou budoucnost. Už jenom z tohoto důvodu. Ale i dál. Prostě Rádl příliš si vzal na starost tu politickou každodenní práci a měl to dělat trochu méně a najít si dost času na to, aby tu filosofii dotáhl. Ne do myšlení, on myslel velice hluboce a přesně, to celkem jo, ale neměl dost času na to, aby své knihy propracoval, aby byly bezvadné, nebo bez vady, nebo skoro bez vady. Prostě dělal to hala bala. To se holt nedá...

??? (00:30:16):

A kde je to kritérium tedy, když on sám... to mu můžeš radit Ty po tolika letech.

Ladislav Hejdánek:

Jistě.

??? (00:30:22):

To rozpoznáš, co měl. Ale jak on sám měl najít tu pravou... protože po mém soudu oba dva – i Masaryk i Rádl – vstupovali do republiky, která byla takřka tvořena z voleje, neměla ani pevné hranice, neměla nic. A taková doba, jako kdy by si mohl říct: „Teď se konečně můžu věnovat tomu, že napíšu něco lepšího, propracovanějšího,“ taková doba po mém soudu ani nenastala, protože když skončily ty bouře spojené se vznikem...

Ladislav Hejdánek:

... tak přišla krize.

??? (00:31:04):

... tak přišla krize a po ní hned...

Ladislav Hejdánek:

... nebezpečí v Německu.

??? (00:31:10):

... nebezpečí v Německu.

Ladislav Hejdánek:

Ano. No jo no.

??? (00:31:13):

Nebylo tam žádného poklidného roku, kdy by...

Ladislav Hejdánek:

Ano, můžeme to pochopit, můžeme to pochopit, ale holt mělo to být jinak. To je těžké. Můžeme pochopit, že... ale je to selhání de facto jako filosofa. I když je to otázka. Sókratés nenapsal vůbec nic. To těžko posoudit. Ale řekl jsem, co si myslím – že by se to dalo nějak moc dobře obhajovat, to také nemám ten dojem.

??? (00:31:47):

Ty máš prostě Rádlu rád.

??? (00:31:49):

Tak, Aleši, pokračuj.

Aleš Havlíček:

No...

??? (00:31:54):

Jsi na začátku pořád, jo?

Aleš Havlíček:

No, jsem.

Ladislav Hejdánek:

Aleši, tedy já jsem naprosto jasně už minule řekl, že odmítám tu Platónovu koncepci, že by se filosof měl stát vládcem. To, myslím, všichni, kdo to slyšeli, tak to museli slyšet.

Aleš Havlíček:

No, ale já mám dojem, že to nebylo prokázáno. Mám dojem, že...

Ladislav Hejdánek:

Ale prokázáno je něco, ale nemůžete mi říkat, že říkám opak. Nejde o to prokázání, to je zas jiná záležitost.

Aleš Havlíček:

Dobře.

Ladislav Hejdánek:

Ale neřekl jsem, že filosof má vládnout.

Aleš Havlíček:

Tak toto nechám stranou tedy, o tom, jestli podle Vás ten filosof by tím politikem neměl být, pouze by tedy tu politiku měl upozorňovat, kde jsou její chyby.

Ladislav Hejdánek:

Filosof má politicky pracovat v té oblasti politické společnosti, která je mimo tu mocenskou sféru. To jsem dneska řekl jasně. Možná, že minule to takhle vyjasněno nebylo. Ale tedy ne že by neměl dělat politiku. Má dělat politiku, ale ne mocenskou. A do té moci se má plést, jenom když ji chce klepnout přes prsty.

Aleš Havlíček:

Vy také říkáte to, že ten filosof by se neměl v podstatě míchat do věcí, které fungují. Tady vzniká otázka, co to je, že věci fungují.

Ladislav Hejdánek:

Mocenských. To neplatí všeobecně.

Aleš Havlíček:

Dobře, ale co to znamená, že mocenské věci fungují?

Ladislav Hejdánek:

To jest, že není zneužívána moc, nýbrž že zůstává v mezích zákonů a zákony jsou dobré.

Aleš Havlíček:

Ale to je zase potřeba posoudit. Někomu se může zdát...

Ladislav Hejdánek:

Jistě. To jistě, no. Samozřejmě.

Aleš Havlíček:

A tak zase vzniká ten problém, kde je to, podle čeho ten filosof tedy pozná, že ta mocenská moc není zneužívána.

Ladislav Hejdánek:

Jistě. Já jsem řekl, že se do toho nemá plést, ne že to nemá poznávat. Samozřejmě se musí o to starat natolik, aby byl informován.

Aleš Havlíček:

Aby byl informován...

Ladislav Hejdánek:

A kritizovat, když je potřeba.

Aleš Havlíček:

Dobře, ale když půjdeme dál, tak se pořád musíme ptát na to, kde nakonec ten filosof bere to, že může posuzovat, zda to politické jednání je zneužíváno nebo ne. A souvisí to i s druhou otázkou. Když říkáte o tom, že ten filosof má filosofické důvody pro to, aby se staral o tu politiku, a já se ptám – je tím důvodem pouze to, že mu jde o celek? Protože pokud mu jde o celek, tak mu jde nejenom o politiku, jde mu i o zemědělství, nebo já nevím, o chemii a tak dále, tak proč nedá přednost jako... jo? Protože takovým způsobem...

Ladislav Hejdánek:

Zemědělství se netýká celku. Politika se týká celku. Proto musí jít o politiku filosofovi víc než o

zemědělství.

Aleš Havlíček:

Takto – v jakém ohledu se zemědělství netýká celku a politika se týká celku?

Ladislav Hejránek:

Protože zemědělství se týká jediné pěstování rostlin a zvířat. To není celek. Kdežto politika, ta nemůže nic vynechat v politické společnosti. Musí mít na zřeteli vše.

Aleš Havlíček:

Ale stejně tak to zemědělství také musí...

Ladislav Hejránek:

Ne, zemědělství nemůže dělat kulturu, promiňte. Kdežto politika musí dělat kulturu. Politika je podobná filosofii právě v tom, že se, byť omezeně, to jest jenom v rámci společnosti, nevztahuje se ke kosmu třeba politika, ale jinak má stejný záběr k celku jako filosofie, proto jsou filosofie a politika sobě blízké. Politika není jako profese, nebo speciální profese.

Aleš Havlíček:

Ne, ale moje otázka byla ta, ne jestli se politika vztahuje k celku a zemědělství ne, ale ta filosofie, že jestli tedy... kde je ten důvod vlastní filosofii starat se o tu politiku, zda je tedy dán pouze v tom, že filosofii jde o celek.

Ladislav Hejránek:

Já jsem řekl i jiné důvody. Toto je jeden z nich. A řekl jsem třeba i to, teď jsem řekl, že se o tu politiku musí starat proto, poněvadž politika sama se vztahuje k celku, a to znamená, že je konkurent do jisté míry, ale existují ještě další věci. Filosofie se o to musí starat proto, že ví, že jako filosofie... tedy filosof ví, že jako filosof může existovat pouze v politické společnosti a že může existovat pouze v politické společnosti jistého typu a tak dál. Čili jak jsem to říkal na začátku – to je další důvod. Těch důvodů by se našla celá řada.

Aleš Havlíček:

Já to nevidím jako takový důvod vlastní filosofii, že ta filosofie...

Ladislav Hejránek:

Filosofie když chce existovat, tak se musí starat o tu politickou společnost, aby existovat v ní mohla. To je dostatečný důvod snad, ne?

Aleš Havlíček:

Ale vždyť vidíte přece, když jste tady uváděl tu Josefovou námitku, že v podstatě ta filosofie se nemusí o tu politiku starat, taky jste to připouštěl, že se nemusí o tu politiku starat.

Ladislav Hejránek:

Ne nemusí. Že takové filosofové jsou.

Aleš Havlíček:

Ano.

Ladislav Hejránek:

Ale je neuznávám.

Aleš Havlíček:

No ne, já chápu, to je Váš názor, ale já se ptám po tom založení té nutnosti toho filosofa se starat...

Ladislav Hejdánek:

To založení je můj názor. To nemůžete chtít bez mého názoru.

Aleš Havlíček:

No ne, já vím, ale já můžu mít jiný. Těch názorů může být spousta. Já bych chtěl, abyste to filosoficky vyložil v té filosofii.

Ladislav Hejdánek:

Vždyť jsem to ale vyložil.

Aleš Havlíček:

Ale teď jste mi řekl, že to je pouze Váš názor v tomto.

Ladislav Hejdánek:

Protože nejsem vědec, já jsem filosof. Já nemůžu žádat, když něco prokazuji, nemůžu žádat, aby to každý uznal, protože může mít jiný názor. Já ho budu vyvracet, já ho budu sledovat jak pes a na každém kroku, který udělá, tak mu řeknu: „Tady děláš chybu.“

Aleš Havlíček:

Já nevím. Pro mě to třeba...

Ladislav Hejdánek:

Vy chcete, aby to bylo obecně donutivé, co řeknu?

Aleš Havlíček:

Nejedná se o obecně donutivé.

Ladislav Hejdánek:

Tak připusťte, že někdo může mít jiný názor, ne? Ale já ho odmítám.

Aleš Havlíček:

Ale jo, ale pak nebudu tvrdit, že to je věc filosofii vlastní.

Ladislav Hejdánek:

No jistě, že to budu tvrdit, poněvadž to je můj názor na filosofii.

Aleš Havlíček:

Ale Vy připustíte také to, že ten filosof se nemusí tou politikou zabývat.

Ladislav Hejdánek:

No jistě, poněvadž politik může být také blbý, tak filosof také může být blbý.

Aleš Havlíček:

Dobře. Tak já tam potom právě nevidím to, že by to bylo pro tu filosofii vlastní, aby se tou politikou zabývala.

Ladislav Hejdánek:

Dobře, tak to nevidíte. Já to naopak vidím.

Aleš Havlíček:

Ne, já to nevidím z toho, ale...

Ladislav Hejdánek:

A říkám, že když to filosofie nedělá, tak že je nedůsledná, není řádná filosofie, poněvadž jak může filosof uznat, že jeho nejvlastnější myšlenkový způsob je reflexe, a to systematická, principiální a jak jsme to říkali a...

??? (00:39:27):

... kritická...

Ladislav Hejdánek:

... kritická, a vynechat tam z toho filosofii? Nemůže.

??? (00:39:32):

Politiku.

Ladislav Hejdánek:

Politiku. Navíc nejenom proto, že to také patří k celku, poněvadž jsou věci, které také patří k celku a jsou nedůležité, ale toto je mimořádně důležitý kus celku. Kromě toho je to kus celku, na kterém filosofie záleží, nebo na kterém záleží, jestli filosofie existuje nebo neexistuje. Za určitých okolností v určitých politických společnostech filosofie prostě žít nemůže, poněvadž se udusí. Proto musí mít o to zájem. To všechno jsou důvody, které snad platí. A samozřejmě, že může existovat filosof, který to neuzná. Ale já ho budu stíhat na nebi, po zemi i po moři.

Aleš Havlíček:

Já vím. To je to samé... já tuto otázku, kterou Vám kladu, tak ten samý problém vidím u toho Rádla, kdy nevidím ten filosofický důvod, že by on podal, aby se ten filosof... aby ta filosofie pro něj tedy byla tím, co on říká, že tedy má formulovat v podstatě ty...

Ladislav Hejdánek:

... ten program...

Aleš Havlíček:

Ano, ano. Jo? Tak nakonec tam docházím k tomu, že to je jeho rozhodnutí toto, protože on třeba řekne to, že filosofie... on kritizuje takové pojetí filosofie, které pouze zírá na pravdu, kdežto on chce, aby ta filosofie byla ta, která by viděla ty věci ve světle pravdy, což si myslím, že je i ve Vaší intenci. Zatím se tady o to...

Ladislav Hejdánek:

To jsem se naučil od Rádla.

Aleš Havlíček:

Ano, ale tady právě vzniká pro mě ten problém. Vždyť přece zírát na pravdu a vidět věci ve světle pravdy jsou úplně různé věci. Souvisí spolu, nebo ne? Právě hledám u Rádla to... on říká, že nestačí jen zírát na pravdu. Tak znamená to, že tedy ten filosof je ten, který nejenom má zírát na pravdu, ale má také vidět věci ve světle pravdy, anebo jenom...

Ladislav Hejdánek:

Ne, to z toho vyvozujete.

Aleš Havlíček:

To tam je.

Ladislav Hejdánek:

Především to samo o sobě... já vím... ale Vy z toho vyvozujete... prostě na pravdu se nedá jenom zírat. Nejenom že nemůžete jenom zírat na pravdu, ale nemůžete na pravdu jenom zírat. Pravda se týká něčeho jiného, to se týká aktivity, čili to je... to musíte...

Aleš Havlíček:

Ano, to už je potom Vaše pojetí.

Ladislav Hejdánek:

Ne! To je ještě Rádlovo pojetí, jenom Vy rajtujete na jednom jeho výroku a chcete z toho vyvozovat věci, které jsou v rozporu s tím, co říká Rádl jinde, ale to nejde. Ten výrok můžete kritizovat, jestli chcete, pak to nemá s Rádlem co dělat. Prostě to je jeden výrok a my můžeme kritizovat ten výrok, ale když chcete kritizovat Rádla, že ten výrok řekl, tak ho musíte korigovat jiným Rádlem, kde to říká tak, aby bylo jasno, že to je jenom nešťastný způsob vyjádření eventuálně. Já teď nevím přesně, jak to tam je, ale když to tak říkáte, tak Vám věřím. Museli bychom se podívat přesně, kde to „jenom“, to slovo „jenom“ je.

Aleš Havlíček:

Je to v Dějinách filosofie, kdy on se vymezuje v podstatě...

Ladislav Hejdánek:

Mně jde o to, jestli to je přesně řečeno, poněvadž Vás znám, že nedáváte dost pozor na slova. Ale Rádl to dělal taky, takže je docela možné, že to řekl špatně. To já připouštím. Ovšem Vás znám, že nečtete dobře, takže obě možnosti nechávám. Až to přinesete, toho Rádla, a podíváme se na to, tak pak dobře.

Aleš Havlíček:

Ale to je, pokud to připustíme nebo nepřipustíme, ale ten problém tady zůstává.

Ladislav Hejdánek:

Ano, ano.

Aleš Havlíček:

Tak jako...

Ladislav Hejdánek:

Rozhodně zírání na pravdu ne. Rozhodně jde o myšlení i jednání ve světle pravdy, to jest ve světle toho, co je to pravé, co má být. To je tedy smysl Rádla. Celé dosavadní dějiny filosofie, ukazuje, že jsou de facto jakýmsi úpadkem od té doby mýtické, od Homéra zejména, a vytýká tomu intelektualismus, říká v těch Dějinách. A intelektualismus, to je právě to zírání, to theoria, zájem jenom o to, co lze myslet, nazírat a tak dále, a vytěsnit to, nebo vytěsnit z toho veškeré jednání, veškerou praxi. To jest de facto tedy je to kritika jaksi taková nejvyšší, nebo jak bych řekl, nejkrajnější pozice filosofická, která... s tím pohybem, se změnou a tak dále, počítá i Aristoteles. A právě u Aristotela najdeme, že filosofie je záležitostí koukání na pravdu, podívané na pravdu, zatímco dílo je záležitostí praxe, což jsou dvě různé orientace lidského života, které spolu nemají vnitřní nějaké souvislosti, souvisejí jen nahodile. A toto tomu říká a nikdo to neřekl lépe, většinou je to ještě hůř. Čili u toho Aristotela je to nejdále dotazeno, poněvadž počítá s časem, počítá s pohybem a tak dále. A toto je podle Rádla intelektualismus a proti tomu on pozvedá v podstatě v navázání na Marxe tu myšlenku, že všechno myšlení má být spjato s aktivitou, a to praktickou aktivitou, s praxí, a tudíž že filosofie má smysl jedině, jestliže je návodem, jak přivést svět blíže k tomu, jaký má být, od toho, jaký je. A tomu říká program na reformu světa. Samozřejmě jaký má

být, to určuje pravda. Čili pravda není proto, abychom na ni zírali, nýbrž abychom v jejím světle viděli, co máme na tom světě měnit.

[DALŠÍ KAZETA]

Ladislav Hejdánek:

...myšlením a filosofií.

??? [00:00:04]:

Tak tady je jistým způsobem filosofie definována, nebo vymezena tím, že tedy ta filosofie má dávat ten program, který by nám tu skutečnost ukazoval v tom světle právě tak, jak ta skutečnost má být. To by znamenalo, že by ta filosofie se tedy neptala po té pravdě samotné, to znamená po tom...

Ladislav Hejdánek:

Jistěže. Po pravdě samotné se nemůže ptát. Pravda samotná je... neexistuje pravda o pravdě.

??? [00:00:39]:

No, pravda o pravdě...

Ladislav Hejdánek:

No, ptát se na pravdu znamená chtít odpovídat a charakterizovat něco, charakterizovat pravdu, vypovídat o pravdě. A tato výpověď...

??? [00:00:52]:

To neznámá jako vypovídat o pravdě jako o něčem [00:00:55].

Ladislav Hejdánek:

Tak jak?

??? [00:00:56]:

Ale vymežit jí nějak.

Ladislav Hejdánek:

No, a to znamená vymežit pravdivě nebo nepravdivě. Jak?

??? [00:01:04]:

Je potřeba se k ní nějakým způsobem vztáhnout a říct, co v podstatě je tou pravdu, nebo kde se nachází, to je tedy v uvozovkách.

Ladislav Hejdánek:

To nejde. To z podstaty věci nejde.

??? [00:01:18]:

No, ale... no, z podstaty věci nejde...

Ladislav Hejdánek:

No, poněvadž jakmile vypovídáte o pravdě, tak ji objektivujete, tak z ní děláte předmět své výpovědi.

??? [00:01:26]:

No ne, právě se musí najít takový způsob, který o té pravdě bude hovořit jinak, než jak o ní se hovoří.

Ladislav Hejdánek:

To jest nepředmětně.

??? [00:01:32]:

No...

Ladislav Hejdánek:

To jest tak, že předmětně mluvíte o něčem jiném.

??? [00:01:36]:

No.

Ladislav Hejdánek:

Čili fakticky musíte mluvit o něčem jiném, ne o pravdě. To patří k podstatě pravdy, a tedy z toho vyplývá – když chcete říkat pravdu, tak musíte říkat pravdu o něčem. A ne o pravdě. Když se chcete dívat na něco, tak ne na pravdu, nýbrž na něco ve světle pravdy. Pravda není předmět, na který byste mohl se koukat, to je zásadně proti antice. Tam jde o tu theorii a o tu podívanou na pravdu. Prostě to je skutečnost jiné dimenze, jiné povahy.

??? [00:02:15]:

Ano. Ale komu tedy náleží se jí jakýmkoliv způsobem takovýmto zabývat, tou pravdou?

Ladislav Hejdánek:

Milovat ji má filosofie.

??? [00:02:24]:

Ale to jsme si řekli, že filosofie pouze v jejím světle má formulovat...

Ladislav Hejdánek:

No jistě. A protože v jejím světle, tak se k tomu světlu musí vztahovat a jediňe s touhou, láskou.

??? [00:02:34]:

Ne ke světlu, ona se nevztahuje ke světlu, ona se vztahuje k té skutečnosti v tom světlu.

Ladislav Hejdánek:

No jistě, ale práve v tom světlu. Ona na to světlu nesmí zapomenout. A čím se k tomu vztahuje? Nikoliv myšlením, nýbrž láskou.

??? [00:02:49]:

Ano, jo, to jo, ale pořád mi tam ten další krok u něj schází, u toho Rádla. Já vím, že nakonec se k té pravdě nedá... ta pravda se nedá objektivovat, že v podstatě skrze nějaké objekty se k ní můžeme vztahovat. Ale toto je také potřeba, aby nějaká disciplína tady ukázala.

Ladislav Hejdánek:

Já nevím, proč si myslíte. Já nevím, ale snad jsem to tady říkal, když jsem říkal zařazení té filosofické logiky a začali jsme s tou filosofickou fyzikou, tak že podobně jako tedy filosofická fyzika by byla ta disciplína z první filosofie, která se zabývá fysis jsoucen, respektive pravých událostí, logika, filosofická logika by byla ta filosofická disciplína, která se zabývá logem. A teď logos že ještě má nad sebou další instanci, to je pravda, poněvadž v logu jde o pravdu a nikoliv o logos, logos je jenom prostředníkem. Takže by měla být vlastně další filosofická disciplína, a to alethologie. A já jsem řekl, že taková je nelegitimní, že taková nemůže být a že nic takového jako filosofická alethologie nemůže existovat, a že místo toho je tam jakási taková na první pohled jakoby podezřelá disciplínka, a to je [00:04:28], která jaksi představuje jakousi extrémní pozici

filosofického... nebo extrémní místo, kam až se filosofie smí legitimně pustit, totiž na místo, kde dochází k oslovení ze strany pravdy, ale kde není pravda sama, nýbrž pouze to její oslovení, které zažíváme, které nějakým způsobem registrujeme, nebo které vnímáme, jsme vůči němu citliví, vnímaví, a já nevím, jak by se to dalo říct. Ale je to už něco, na čem my sami jsme také spolu... za které jsme spoluodpovědní, které spolukonstituujeme, kde už se vměšujeme do toho, takže tam je vždycky ještě něco z nás. Ale jako ryzí nepředmětnost, že prostě nemůže být o tom žádná disciplína. Ale to jsem říkal, tak proč na mně teď chcete, že by měla být nějaká disciplína o pravdě?

??? [00:05:43]:

Já nevím, já jsem se na to zeptal, neargumentoval.

Ladislav Hejdánek:

Chcete argumentovat proti tomu?

??? [00:05:47]:

Ne, proti tomu neargumentuji. Tak se právě ptám – sám říkáte, že žádná taková disciplína není.

Ladislav Hejdánek:

Ano. A nemůže být.

??? [00:05:54]:

A nemůže být nějak. Takže to není ani v kompetenci filosofie se k tomu nějakým způsobem vztahovat. A to je v podstatě to, co jsem chtěl slyšet.

Ladislav Hejdánek:

To jest předmětně se k tomu vztahovat.

??? [00:06:05]:

Takže to nepatří do kompetence filosofie.

Ladislav Hejdánek:

Nejenom do kompetence, ale prostě vůbec to není možnost. Alespoň za daného stavu. Až se naučíme...

??? [00:06:20]:

Až se nějaká disciplína třeba najde, že?

Ladislav Hejdánek:

Ne, až se najde jiný způsob myšlení, nikoliv disciplína.

??? [00:06:30]:

Ano, ano.

Ladislav Hejdánek:

Žádná disciplína nemůže existovat. To neotvírám, tuto možnost, že by mohla se nějaká ustavit v budoucnosti. Ale je možný nějaký jiný způsob myšlení, který bude schopen pracovat s nepředmětnými konotacemi. Pak jestli tomu říká Heidegger myšlení...

??? [00:06:53]:

Ano.

Ladislav Hejdánek:

... pak by to mohlo být ve shodě s tím. Ale já jsem nikde nevyčetl, že by právě tomuto říkal Heidegger myšlení. Já mám dojem, že to je jenom takový mytický krycí název u něj. Já jsem k tomu myšlení... nikdy jsem tam nenašel, že by to bylo právě toto.

??? [00:07:11]:

To říká přeci v Konci filosofie a v tom článku Konec filosofie a počátek...

Ladislav Hejdánek:

Mluví o myšlení. Ale co to je, že to myslí tím toto, to neříká.

??? [00:07:18]:

Ale na konci toho článku říká, že prostě to, co se k tomu, k té světlině bude moci vztáhnout, nebo ten způsob, který... on zatím neví, jaký bude. To on také nechává otevřené.

Ladislav Hejdánek:

No dobře, tak pak jaký má smysl mluvit o tom myšlení? Tak je to krycí název. To je to, co jsem teď řekl právě.

??? [00:07:35]:

Ano.

??? [00:07:39]:

Chci se přeptat. Tady jak jsi hovořil, že filosof může být povolán také k profetickému slovu, že to musí samozřejmě zdůvodňovat oproti prorokům. V jakém momentu on uchopuje to prorocké slovo? Je to po setkání s pravdou, nebo je to nějaké vyjevení pravdy? Jak on se dostává... nebo při tom rozpoznání času, že tam zažije ten Kairos a Chronos? Kairos je ten, který je ten těhotný k těm nějakým událostnostem. V jakém se mu to osvícení, nebo tedy v jakém procesu... je to ta služba pravdě, že najednou se mu to profetické slovo začne vyjevovat? Nebo že má to vocatiō, to povolání k tomu prorockému slovu ten filosof v určitém právě tom čase?

Ladislav Hejdánek:

Ty na mně chceš, abych použil teologického způsobu.

??? [00:08:48]:

Poněvadž toto jsme my teologové... tedy spíš ti teologové...

Ladislav Hejdánek:

Ale to já neudělám. Já naopak poukážu k tomu, že každý ví, co to znamená, když nahlédnu něco, co je potřeba v dané situaci říct. Čili já se tady odvolávám na běžnou zkušenost. To není něco, co by mohl zdůvodňovat. Právě tomu se bráním, že by ten filosof směl se odvolávat na nějaké mimořádné božské oslovení. Nic takového. On to musí zdůvodňovat. Čili na nic se odvolávat nemůže. To je na jeho odpovědnost. A jinak – to je přece tak...

??? [00:09:44]:

Běžná zkušenost...

Ladislav Hejdánek:

Třeba když ten Nátan...

??? [00:09:48]:

...jde k Davidovi...

Ladislav Hejdánek:

...se seznámil s tím případem toho Uriáše Hetejského, no tak co? Byl pobouřen, byl dožrán, já nevím co všechno. Ale to ještě pořád... to ještě mohl mlít pantem a v hospodě u piva prostě proti tomu bouchat do stolu a já nevím co všechno. Ne, on se sebral a jde za tím. Vždyť přece to je nahlédnutelné. To občas se nám stává, že něco prostě nemůžeme přenést přes srdce a musíme teď něco říct. To se stává.

??? [00:10:31]:

Ale Nátan šel tam jistě... jako Hospodin ho tam poslal k tomu...

Ladislav Hejdánek:

Ale to říká on a to se o tom říká a teologové to říkají. Ale jak my to můžeme zkontrolovat? Viděli jsme my toho Hospodina? Ani on ho neviděl. To je způsob, jak on mluví. Ale nechme stranou způsobů. Prostě a dobře on šel, protože to nemohl přenést přes srdce. Stejně tak jako ten Jonáš do Ninive. Ten tam nechtěl jít a pak byl donucen tam jít. Polknutí velrybou je prostě obrázek nějaký. To se dá interpretovat všelijak. Samozřejmě, že nebudu věřit, že ho spolkla velryba, protože velryba ani nemá tak veliký krk. Ale o to nejde v celé věci. To je jenom způsob, jak se o tom myticky nebo polomyticky hovořilo. Ale ta věc sama, vždyť to známe sami. A teď zároveň k té naší zkušenosti patří druhá věc – že máme dojem, že se musíme někoho zastat, proti něčemu protestovat, někam jít manifestovat, nebo já nevím, něco, a že můžeme udělat také volovinu. A to ten Jonáš mohl také a ten Nátan. Mohl udělat blbost. Celá řada proroků tam byli falešní proroci. A teď důležité je, že předem se neví, který prorok je falešný a který pravý. To prostě máš před sebou haldu proroků, každý říká něco jiného. A který je ten pravý, jak to máš poznat? On nemá na nose zvoneček, aby se dal rozpoznat. To by bylo moc jednoduché. A navíc ten prorok sám si není úplně jistý. To není tak, že za ním přišel fousatý dědeček a řekl: „Hele, jdi tam a udělej toto a toto, já tady mám legitimaci, koukej, já jsem Pánbůh.“ Tak to nebylo. To je jenom způsob, jak se o tom mluví. Ale nakonec ten prorok se musí rozhodnout a vzít to na sebe a s bázní a třesením jít a udělat to. Anebo neudělat.

??? [00:12:51]:

No, ale prorok jistě rozeznává ten čas.

Ladislav Hejdánek:

Ale to není pravda, to si zlehčuješ situaci. My to nemáme. Co nám pomůže, že je nějaký prorok? Tady teď jde o nás. Nostra res agitur. Už jsi potkal někdy Hospodina, který Tě někam poslal? A stejně se musíš rozhodovat. A budeš za to souzen.

??? [00:13:11]:

Potkal jsem anděla, jo, meleka.

Ladislav Hejdánek:

Anděla? To je... každý druhý člověk může být anděl.

??? [00:13:16]:

To né!

Ladislav Hejdánek:

No jistěže. Může v zásadě. Musíš přichozího naslouchat, přijímat, poněvadž nevíš, jestli to není anděl.

??? [00:13:25]:

Ale také to zdůvodňovat a také tam intuitivně...

Ladislav Hejránek:

Přesně. No, zdůvodňovat, to je otázka. Je to otázka. To zejména filosof musí zdůvodňovat.

??? [00:13:31]:

Tudíž filosof Havel nebyl tedy povolán k profetickému slovu, když hlásil ten dopis, že u koně hromadný výbor sebevrahů, že tam se něco odehraje, tak to nebylo třeba... to bylo šlápnutí vedle, že to takto licitoval a už neviděl ten podvrh, že z Dejvic mu to přišlo až na nábřeží a tak dále. Čili nedovedl rozpoznat, jestli je to ono nebo není ono. Oproti té Daně, která hned k tomu měla takovéto vymezení. Tak poněvadž říkali o Havlovi, že je také filosof český, tak třeba to profetické slovo v tomto je. On si to nezdůvodnil zavčas, až po třech dnech. No, mohl to dělat ex post. No, tak dobře. Ale nechci o tomto mluvit. Ale...

Ladislav Hejránek:

No, počkej, nechceš o tom mluvit, ale...

??? [00:14:24]:

Chci na to jenom upozornit. Jinak dál samozřejmě těmito svými vývody nechci... o tom jsi Ty nemluvil. Tak jenom já to uvádím jako příklad.

Ladislav Hejránek:

Vůbec jsem nepostřehl, že by Vašek mluvil jako prorok. Tys ho slyšel mluvit jako proroka? Já mám dojem, že on vůbec se nepovažuje za proroka.

??? [00:14:54]:

No ne, ne, považuje se třeba za filosofa.

Ladislav Hejránek:

Počkej, to je něco jiného. Ale jako on nemluvil jako [00:15:01]. On prostě mluvil ze své lidské situace, prostě mu to došlo a teď se musel rozhodnout. On uvažoval samozřejmě o obou možnostech, že to je podvrh, nebo že to je pravda. No, a teď se mu zdálo, že přece jenom menší chybu udělá, když to bude považovat za pravé, než když to bude považovat za podvrh. Poněvadž kdyby to náhodou bylo pravé a on to považoval za podvrh, tak by nezabránil něčemu, čemu by měl zabránit. Kdežto to druhé – jenom bude on vypadat, že na něco naletěl. To už se stalo mockrát a to mu tolik na srdci neleželo. Což já bych považoval, že... na jeho místě, já si nejsem jistý, možná, že bych reagoval stejně. A to není jako...

??? [00:15:41]:

To já se nedomnívám, že bych, ale Ty říkáš, že je to běžná zkušenost. Prorocké slovo nakonec, že to vidíme...

Ladislav Hejránek:

No jistě. On viděl, že musí něco udělat.

??? [00:15:47]:

Já tam právě tedy podkládám i tuto běžnou zkušenost, zvlášť když dělám tribuna lidu nebo prostě mám jakési vůdčí postavení, tak tam přece nejdu ze zelené louky. Jsem něčím v tom čase vyzván, nebo jak Ty říkáš, že se teď právě nejedná, tak když pak jedná, tak tedy nějaké to oslovení nebo ta zkušenost té situovanosti, ta mně přece musí velet, navíc když tam mluvím třikrát nebo čtyřikrát.

Ladislav Hejránek:

A tak myslíš, že mu nevelela, nebo?

??? [00:16:19]:

No, nevelela... já to nezařazuji do toho profetického slova.

Ladislav Hejdánek:

On to asi udělal proto, že měl dojem, že to musí udělat.

??? [00:16:24]:

Že to musí udělat, tudíž já se domnívám, že byl vtažený profetickým slovem.

Ladislav Hejdánek:

A přitom se mohl mýlit. A mohl se mýlit.

??? [00:16:29]:

No jistě.

Ladislav Hejdánek:

Nemusel být vtažený profetickým slovem. To se musí posoudit. A to záleží na nás. On udělal, co mohl. A teď na nás je posoudit, jestli to bylo správné nebo nebylo správné.

??? [00:16:44]:

Ale i na něm je to zdůvodnění.

Ladislav Hejdánek:

Ale na něm jo, ale co se staráš o něj? Jde o nás. Co my tedy?

??? [00:16:48]:

Ale dobrý. No, tak právě já se k tomu také...

Ladislav Hejdánek:

Budeme mu to vyčítat, že dělal chybu, a nebo řekneme, že udělal správně? To je otázka. On ať si se svým svědomím dělá, co umí. My mu přece nepolezeme do jeho svědomí. Ale co my na to řekneme? Je to dobře, nebo to není dobře?

??? [00:17:05]:

Já říkám, že to není dobře. Já říkám – není dobře. A kritizuji to od začátku.

Ladislav Hejdánek:

Dobře. Tak to já jsem nepochopil až doteď. Teprve teď jsem Tě k tomu donutil.

??? [00:17:13]:

Právě já Ti tou běžnou zkušeností to předvádím. Proto já to tak...

Ladislav Hejdánek:

Udělal chybu, jo? Co měl udělat správně? Vykašlat se na to?

??? [00:17:22]:

Myslím vůbec to pohodit. Kdo mi oznamuje někde u koně, což pak opakoval i ten jeho brácha a podobně, a tenhle výbor, jako by to byl výbor partajnický nějaký, tak to jistě, že... a teď ještě Tominová když mu říká: „A v Praze dostane situace takovýto a takovýto obrat,“ a teď on do toho vstoupí tou svou řečí. Já se domnívám, že...

Ladislav Hejdánek:

Tak s tím vylez.

??? [00:17:53]:

Vylezu. Já jenom samozřejmě ne u piva, ale v různých shromážděních, ale nikdo mi stejně... Ale podívej se, Ty jsi mluvil dneska v přednášce o demokratických principech vyvozených z povahy a potřeb filosofie. Přitom já tam zaslechl jenom, že jde o jeden typ demokratičnosti u té vědy. A tam u těch filosofů jsem jenom tady... že u filosofů je jiný demokratismus, možnost, nutnost politického sjednocení na základě smluvním. Měl jsi tam ještě někde nějaké ty demokratické principy z povahy filosofie, nebo to ještě budeš pokračovat, vid'?' To není dodělaná přednáška.

Ladislav Hejdánek:

Nic není doděláno.

??? [00:18:37]:

Nic není. Pořád ještě se bude pokračovat. Tak jsem právě dobře neporozuměl, co je to to sjednocení na tom smluvním základě. Co to asi ukládá? Jaká jsou tam...

Ladislav Hejdánek:

Podívej se – to smluvní, já to řekl velmi krátce, pravda. Ale když to vezmeš v tom kontextu, já jsem ukázal, že ta demokratičnost vědy, že je jako do jisté míry znečištěna, nebo že tam je promíšena určitým aristokratismem. To jest že do toho nemůže kecat každý v té vědě. Sice je to otázka demokratické výměny názorů, kde každý může říct svůj názor, ale zase když je blbý nebo když je nevzdělaný a tak dál, tak nemá co do toho kecat. To jen začne, jen otevře hubu a už mu ji zavřou. Takže to je jako takový nedemokratický prvek. Poněvadž v demokracii, to se má za to, tam si může každý otevřít hubu a říkat si kteroukoliv blbost. Takto v liberalismu se to chápalo. A jak je to teď ve filosofii? Samozřejmě to tam ještě nebylo tak. To je příprava. Filosof nemůže jen tak beze všeho vyřazovat nekompetentní, nevzdělané, to jest nefilosofy, z té diskuse. Filosof je totiž odpovědný za to, aby ti druzí nekecali jako neoborníci. Čili když jsou to neoborníci, tak filosof se musí cítit odpovědný za to, že jsou to neoborníci. To vědec nikdy ne. Filosof se musí pokoušet je filosoficky připovzdělat. To vědec nikdy nebude dělat. Ten bude dávat pozor, jestli tento udělal tuto zkoušku, tamtu zkoušku, jestli má doktorát, jestli má kandidaturu, jestli má doktorát věd, kolik má publikací, jak je citovaný, kolikrát a tak dále. To jsou ta hlediska. A tím se tedy prokáže, že může do toho mluvit. To filosof nemůže. Filosof, jakmile se setká s někým filosoficky nevzdělaným, tak musí se cítit odpovědný za toho člověka, musí se snažit ho nenechat odejít nepoučeného.

??? [00:21:28]:

Oni existují současní filosofové, já nevím, ta Erlangenská škola nebo která, která říká, že každý člověk je kompetentní a že se má s ním vést ten dialog a filosof právě – to je to – aby ho tedy...

Ladislav Hejdánek:

No, ano. To jest – ne že je každý kompetentní, nýbrž každý má být kompetentní. A filosof musí na sebe brát kus viny, že není. Prostě to nejde jenom... to je taková velká polemika proti té tradici esoterismu ve filosofii, že to je něco pro zasněvce. Není. A to je jedna z těch politických charakteristik filosofie, že filosofie se musí snažit, aby lidé byli filosoficky aspoň trochu vzdělanější, trochu připravenější na ten svůj život. Ne kvůli filosofii, proto, aby uměli trošku... aby rozuměli trošku hudbě a trochu sportovali a tak dál. Ne kvůli kalokagathii řecké. Nýbrž proto, že ta filosofie je pro ten život nezbytná. A když ti lidé jsou nefilosofičtí a o filosofii nemají zájem, tak to filosof vždycky musí cítit také jsou svou vinu, ne jenom jako jejich. To je nepraktické, jenom jejich vina. On musí hlavně sledovat, v čem je jeho vina. Že nedovedli ty lidi oslovit, že už jeho předchůdci, že to nedovedli, a jeho soukmenovci, a že prostě se o to ti filosofové nestarají dost, aby

ti lidé trošičku lépe filosoficky mysleli, aby alespoň trošičku napravili to svoje falešné a tak dále. V tomto by filosofové měli být podobní křesťanům, jak mají být, ne jak jsou. Poněvadž to je jedna z věcí, kterou také Rádl říkal, a já rád po něm opakuji – že prostě jestli vůbec křesťané na tomto světě k něčemu jsou, tak ne proto, že by měli nějakou svou speciální povinnost, že by v něčem byli lepší než ti druzí, poněvadž křesťané ve všech možných oborech jsou na tom stejně jako druzí, a velmi často hůř, ale jednu věc mají navíc – že můžou brát na sebe odpovědnost za hříchy a viny a tak dále těch druhých. To například mě strašně míchá, že křesťané fakticky si toho nejsou vědomi. Prostě když se v dějinách, v historii, ve společnosti, v politice stane něco hrozného, jako například že jsou popraveni nevinní lidé, že jsou tisíce lidí vězněny, a já nevím co všechno, tak že to prostě stejně jako ti druzí lidé koukají někomu hodit na krk, ale někomu jinému, a že za to neberou odpovědnost sami.

??? [00:24:59]:

Ale existují komunity, které běrou právě odpovědnost za to, sledují to.

Ladislav Hejdánek:

Dobře, tak to jsou ti správní.

??? [00:25:06]:

To jsou ti správní.

Ladislav Hejdánek:

Já jsem žádného nepotkal.

??? [00:25:09]:

Křesťané... Tys je nepotkal, poněvadž jsi tady zalezlý. Musíš chodit trošku po světě. Pak ještě bych řekl – Ty jsi říkal, že moderní demokratismus je poznamenaný skepsí a že ze skepse se nedá žít, a přece tolik lidí, tedy chceš říct, že jenom tedy živoří, když tedy se vymezují k té pravdě a co je pravda a takto, a přeci vegetují, a poměrně slušně. Ale to nebereš jako plnohodnotný život, nebo?

Ladislav Hejdánek:

Jistě že ne. Co to je „poměrně slušně“? Že budou mít fantastickou vilu s bazénem a...

??? [00:25:46]:

Myslím, že jinak ke kultuře oni se vymezují dobře, pěstují uměnu, ale přece s tímto odhadem té pravdy a podobně, to nechtějí nic mít, třeba na poli politiky. Ale jinak si, pane, umělecky tvárně a přibližují se v té muzice pravdě.

Ladislav Hejdánek:

Tak tam ano. Tak to je pro mě živoření.

??? [00:26:09]:

To je stejně živoření? Dobře.

Ladislav Hejdánek:

Že je to příjemné živoření, to ještě neznamená, že to není živoření.

??? [00:26:18]:

Tam se říkalo, že tedy ten filosof má žít vlastně mimo tu sféru té moci výkonné. Vlastně se tam ukazovalo, že tedy jediné, jak se má k tomu vztahovat, tak je spíš ta sofistika, když přelézá, kam by neměla. Tím vlastně se řeklo, že tedy filosof by neměl psát nějaké ódy na moc a tak dále. To je pěkné, ale takto se to většinou nedělá, jako že by nějaký filosof psal přímo ódy, které by inzeroval,

jako že to jsou ódy na moc. On to spíš dělá, mám pocit, tedy tak, že brání tu moc proti napadení jinou filosofií – materialistickou, nebo idealistickou, nebo buržoazní, prostě nějakou. A tady potom se řekne – jasně, filosof nějaký jiný napadl výkon té moci, který mně se zdá jako legitimní a správný, on to napadl tedy legitimně. Čili kdo je kompetentní tu moc bránit? Já jako jiný filosof třeba. A už má tedy pěkný důvod, proč tedy ty ódy na tu moc pět. Tak jestli je možné toto nějak vyvrátit, nebo nějak se k tomu vztáhnout. Protože když řekneme, že nemá psát ódy na policisty, to jako málokdo dá podezření.

Ladislav Hejdaček:

Tak Platón to dělal bez všech skrupulí.

??? [00:28:00]:

To jo, no. Navrch on si vychoval svoje policisty, takže...

Ladislav Hejdaček:

Ano, on si je sám vychoval samozřejmě. Toto je taková věc poněkud komplikovaná. Samozřejmě, jestliže bude někdo na základě toho politického primitivismu, z těch nízkých pozic bude napadat mocenské prostředky nebo moc samu ve věcech, které jsou nebo byly naprosto zákonné, a pokud tedy tady nebude dost lidí, kteří to rozpoznají, že to je velmi nebezpečné – jak se tomu říká – takové to buřičství, nebo já nevím co, které ohrožuje celou společnost, tak pak samozřejmě filosof je povolán k tomu, aby tedy pozvedl svůj hlas a bránil i tu moc. Ne proto, aby se dal do jejích služeb, ale aby ve službách politické společnosti bránil moc tam, kde je tímto nesprávným a dokonce nebezpečným způsobem napadána anarchisty, buřiči, teroristy a podobně. Pochopitelně se octne v jistém nebezpečí, že to přežene a že tu moc bude hájit i tam. Takové věci se dějí. Tak musí dávat pozor, aby se tomu nebezpečí vyhnul. A to znamená, i když to je někdy velmi těžké, poněvadž ono nejde ani o to, co přesně dělá, nýbrž jak to, co udělá, je chápáno. A někdy to může být tak chápáno. Tak třeba to musí vyvážit tím, že zase ukáže, co udělala ta moc špatně, a tak dál. Musí pamatovat tedy vždycky nejenom na to, jak přesně jedná, ale také jaký to bude mít dopad společenský, politicky společenský. Čili musí to zvažovat. Takže připouštím, že to může být někdy komplikované. Ale v zásadě teoreticky, takto abstraktně řečeno, nevím, proč by filosof nemohl obhajovat moc tam, kde ta moc je naprosto legální a legitimní a je napadána z velmi podezřelých nebo dokonce nebezpečných pozic, protože jsem přesvědčen, že tedy bez státu to nejde a bez moci to tedy také nejde, že prostě ta společnost je tak komplikovaná a tak rozrůzněná a vždycky v té...

[STRANA B]

?? (00:00:00):

Bez pomoci to nejde. A když tedy ten filosof se má tedy nějakým způsobem... má také spoluprádnout, takže to znamená v tom, že on... já v podstatě zopakují ten začátek, co říkal Ivan, ale zeptám se jinak. Když tedy ten filosof má dohlížet na tu výkonnou moc, jestli to dělá správně nebo špatně, tak se chci zeptat – v čem spočívá ta výkonná moc? Rozhoduje také ona o něčem? Vybírá mezi něčím?

Ladislav Hejdánek:

Jistěže.

?? (00:00:35):

Ale pak by asi znamenalo, že ona vybírá a ten filosof je tady jenom kvůli tomu, aby ji upozornil, že udělala chybu? Ale ten filosof přece má také tady dát nějaký program, jak jednat, jak...

Ladislav Hejdánek:

To není, že má napsat přesnou maršrutu, podle které ti ostatní mají jednat, to by bylo zas platónské.

?? (00:00:59):

Ano. O to mně právě jde. Tak se chci právě zeptat – jakým způsobem... ona tedy té výkonné moci musí nějakým způsobem podle Vás tedy připravit půdu, nemá jim dát přesné befély, jak mají jednat, ale nějakým způsobem...

Ladislav Hejdánek:

Kdo?

?? (00:01:12):

Ten filosof.

Ladislav Hejdánek:

Filosofie?

?? (00:01:14):

Ano. Té výkonné moci.

Ladislav Hejdánek:

Tak především tedy té výkonné moci připravuje půdu politická společnost, která rozhoduje o všech nejzávažnějších věcech a nechává té moci jediné takové ty drobné technické otázky, ta moc si to vyřeší sama. Čili prostě společnost se rozhodne, jestli se budou stavět atomové elektrárny nebo nebudou, a technický projekt nechá na těch odbornících, kteří jsou placení tím státem.

?? (00:01:50):

Dobře. A v čem tedy potom spočívá ta výkonná moc? Ta jenom řekne...

Ladislav Hejdánek:

Ta to zařizuje.

?? (00:01:56):

Jo, ta to jenom zařizuje!

Ladislav Hejdánek:

No samozřejmě!

??? (00:01:58):

Takže ona v podstatě nemá žádného rozhodování.

Ladislav Hejdánek:

Ale jak to, že ne? Například ona má rozhodnout, kteří lidé tu elektrárnu budou dělat, která firma to dostane a tak dále. To musí všechno rozhodovat přece.

??? (00:02:12):

Samozřejmě. To jsou ale takové technické záležitosti.

Ladislav Hejdánek:

To je rozhodování. Tak mluvte jasně.

??? (00:02:18):

Ano, ale rozhodování o technických záležitostech.

Ladislav Hejdánek:

No jistě.

??? (00:02:21):

Ten samotný problém, jestli bude realizovaný nebo ne, o tom nerozhoduje výkonná moc.

Ladislav Hejdánek:

Jistěže ne. To nemůže...

??? (00:02:26):

Rozhoduje společnost. A podle Vás společnost jako celek tedy demokraticky, jo?

Ladislav Hejdánek:

Přesně tak.

??? (00:02:32):

Nebo jakým způsobem?

Ladislav Hejdánek:

No, tak teď musíme vymezit, co to je demokraticky, tedy jestli má každý člověk, který nemá vůbec páru o atomové elektrárně, jestli má právo hlasovat o tom, jestli tedy bude nebo nebude ta atomová elektrárna vybudována, protože on bude rozhodovat podle toho, jaký má strach nebo jaký nemá strach. A to není žádný důvod. Čili teď musíme rozhodnout, co je demokratické, jestli demokratické je, že se seženu všichni lidé a že budou hlasovat a že to nemá s žádným uvědomovacím a osvětovým programem co dělat, anebo tedy jestli myslíme, že demokratické bude, že budou o tom rozhodovat lidé, kteří jsou kompetentní.

??? (00:03:17):

Na to se ptám právě, v čem ta demokratičnost spočívá.

Ladislav Hejdánek:

V tom, že rozhodují o věcech lidé kompetentní.

??? (00:03:28):

No, a teď je otázka, kteří jsou tedy ti kompetentní, jak se vyberou ti kompetentní, když budeme

postupovat dál.

Ladislav Hejdánek:

No, jistě.

??? (00:03:39):

Tak se ptám. Kdo bude o tom rozhodovat?

Ladislav Hejdánek:

Společnost je bude volit do komisí...

??? (00:03:44):

Ale ta společnost bude natolik zmanipulovaná...

Ladislav Hejdánek:

Kým?

??? (00:03:47):

Dejme tomu, těmi sofisty, dejme tomu.

Ladislav Hejdánek:

Tak filosof musí řvát: „Tamhleten sofista manipuluje společností.“

??? (00:03:56):

A myslíte, že mu to třeba bude... nemusí mu to být nic platné.

Ladislav Hejdánek:

Filosof ví velmi dobře, že leccos mu nemusí být nic platné.

??? (00:04:08):

A zvlášť když nemá filosof ten kredit.

Ladislav Hejdánek:

Já říkám, co má dělat, ne jestli mu to bude platné.

??? (00:04:12):

Mně se jedná o ten problém, o kterém třeba ten Popper také mluví, jak chápat demokracii – jestli tedy jako názor většiny, pak se může stát...

Ladislav Hejdánek:

Jistě, že ne!

??? (00:04:23):

Ano, ale protože v tom případě má vystoupit ta menšina a tu demokracii hájiti silou proti... když vidí, že by ta demokracie padla, tak ta hrstka, která tam je, má tu demokracii hájit mocí také, i když většina bude jiného názoru.

Ladislav Hejdánek:

Moment, má právo, ale kde tu moc vezme?

??? (00:04:46):

No, ne, takto je případ, že existuje demokratická společnost a teď dojde k nějakému hlasování a ta

hrstka ví v podstatě, že by ta většina ji přehlasovala a byla by nastolena tyranida nebo nějaká diktatura. A ona když toto ta hrstka vidí, že by ta demokracie padla, tak...

Ladislav Hejdánek:

... tak předejde tento vývoj a udělá puč a udělá tu diktaturu sama.

??? (00:05:11):

Ne, ne, ne, nedovolí to, aby ta demokracie...

Ladislav Hejdánek:

... aby nebyla horší?

??? (00:05:13):

Ne, ona nedovolí to, aby ta demokracie se prosadila tou většinou.

Ladislav Hejdánek:

Co to znamená? To znamená, že nadiktuje většině...

??? (00:05:20):

Demokracie nespočívá v tom, že by demokracie znamenala názor většiny. O to jde. Proto se ptám.

Ladislav Hejdánek:

To neznámá zas to, co Vy říkáte, že menšina má prostě právo tu většinu nějakým způsobem vytlačit mocí nebo vůbec vyšaltovat.

??? (00:05:45):

Ne, ona zruší v podstatě to, jak se demokracie chápe – jako názor většiny. Ona tento kritický moment prostě... takovýmto způsobem tu demokracii nechápe.

Ladislav Hejdánek:

Takto obecně se to také nedá říct, poněvadž v některých věcech samozřejmě, že většina bude rozhodovat. Ale jsou věci, o kterých většina nerozhoduje. O to jde. V některých věcech ano, v některých ne.

??? (00:06:09):

No ne, ale jde mně o to, že pro Vás pořád ta demokracie znamená názor většiny, i když ta většina je bezbranná.

Ladislav Hejdánek:

Pro mě? Jak to víte?

??? (00:06:15):

Před chvílkou jste to tak říkal, že z té většiny jsou vybráni vyvolení, a ti potom rozhodují, jestli se ta věc uskuteční nebo ne.

Ladislav Hejdánek:

To jsem řekl? Slyšel to někdo?

??? (00:06:24):

Ze společnosti spíš, myslím, ne z většiny.

??? (00:06:26):

No ne, z té společnosti bude vybrána elita, která pak bude o tom rozhodovat. A rozhodne o tom ta elita, protože většina té elity...

Ladislav Hejdánek:

No jistě. A proč myslíte, že to nutně bude nekompetentní?

??? (00:06:39):

No ne, já chci říct, že podle Vás takto ta demokracie se chápe pořád jako názor...

Ladislav Hejdánek:

Podle mě? Podle Poppera.

??? (00:06:48):

Ne. Ale ještě jednou to zopakuji...

Ladislav Hejdánek:

Ale nestrkejte mi pořád do bot tu slámu.

??? (00:06:54):

Ale tak já to zopakuji jenom, jo? Jste sám řekl, že o věcech bude rozhodovat... budou rozhodovat vyvolení...

Ladislav Hejdánek:

Politická společnost zvolí ty nejlepší do komisí, kteří o tom budou rozhodovat.

??? (00:07:10):

Ano, ale...

Ladislav Hejdánek:

Já jsem neřekl, že bude většina rozhodovat o těch věcech sama, nekompetentní většina.

??? (00:07:16):

Ale v těch komisích když většina zastane jistý názor, tak ten názor se uskuteční, ne?

Ladislav Hejdánek:

Ne, to je právě to. Vy mě neposloucháte.

??? (00:07:25):

Sám jste říkal teď, že ten národ si zvolí komisi.

Ladislav Hejdánek:

Nač by tu komisi volili? Nač by tu komisi... tak to můžou rozhodnout rovnou sami, ne? Když ta komise musí zastávat jejich...

??? (00:07:37):

Ale já mluvím o těch komisích.

??? (00:07:38):

On mluví o té komisi, o těch kompetentních, jestli pracují na principu...

??? (00:07:44):

... demokracie. Na to se celou dobu ptám. Vy mě neposloucháte v tomto zase.

Ladislav Hejdašek:

Ale vůbec ne.

??? (00:07:47):

Já se ptám, jestli v těch komisích vládní demokracie v tom, že zvítězí většina.

Ladislav Hejdašek:

Ta komise je zvolena, aby tam byli kompetentní.

??? (00:07:57):

Ano.

Ladislav Hejdašek:

A kompetentní přece nehlasují většinou probiha. Kdo to řekl tady? To mně strkáte Vy.

??? (00:08:03):

Já se na to ptám právě.

Ladislav Hejdašek:

Vy ale pořád říkáte, že já to říkám. Vy se neptáte. Vy mně to strkáte do bot.

??? (00:08:10):

Tak na základě čeho tedy bude ta komise rozhodovat?

Ladislav Hejdašek:

Na základě věcných argumentů. Jako každá komise! A ne tak, že hlasuje. To seženete dvanáct pablů a oni budou hlasovat. A to je komise? To není žádná komise. Komise je, když jedenáct lidí je pro něco, jeden proti a on je přesvědčí. Od toho jsou komise, aby tam byl argument proti argumentu, aby se to zdůvodňovalo. Proto tam jsou kompetentní lidé, protože většina nemůže se zúčastnit zdůvodňování.

??? (00:08:44):

Ne, o tom jsem se nebavil. Já jsem se ptal na tu komisi...

Ladislav Hejdašek:

No, a tím pádem, když jsou vybraní, když je vybraná elita, tak přece proč má elita hlasovat? Na co je hlasování elity? Elita se musí domluvit na něčem. Tam platí argumenty.

??? (00:09:01):

Ale vždyť ona se nemusí přece domluvit...

Ladislav Hejdašek:

Tak pak musí odstoupit a je zvolena jiná komise. To se stává. V soudech například. Prostě se nedomluví, tak je jiný senát.

??? (00:09:11):

Je pro mě dost jako podivné, když chcete to, aby ta komise byla zvolena a ona se na něčem domluví, aniž by o tom musela hlasovat. Tak tam musí být dán nějaký návrh a protinávrh.

Ladislav Hejdašek:

No jistě.

??? (00:09:26):

A teď jeden musí být vyargumentovaný a druhý ne.

Ladislav Hejdánek:

Ne, druhý také. A teď se váží, který je líp.

??? (00:09:36):

Ale pak se musí stejně rozhodnout pro jeden nebo pro druhý. A jak se pro ten jeden a druhý rozhodnou?

Ladislav Hejdánek:

Buď se dohodnou na tom, že jeden je lepší a druhý horší, nebo se nedohodnou a musí být jiná komise.

??? (00:09:46):

To vám říkám. Co když šest jich bude pro jeden a čtyři pro druhý?

??? (00:09:51):

Tak bude jiná komise.

Ladislav Hejdánek:

To je přece jedno.

??? (00:09:53):

Tak se zvolí jiná komise, až se najde všech 12, kteří se shodnou?

Ladislav Hejdánek:

Ne.

??? (00:09:56):

Tak se ptám.

Ladislav Hejdánek:

Až se najdou dost chytří, aby to posoudili, poněvadž když se budou hádat a nedohodnou se, tak je vidět, že tam jsou nějaká divná lidé.

??? (00:10:06):

To je pro mě dost divný způsob, který si nedovedu vůbec představit, jak to nakonec má vypadat. Já si pořád dovedu akorát představit to, že když tam těch dvanáct lidí bude a budou tam tedy ty dva návrhy, které budou oba dva tedy proargumentované, a sedm jich bude pro jeden a pět pro druhý, tak v podstatě beru jako logické to, že zvítězí ten návrh, pro který jich je sedm. Podle Vás jako to tak neplatí.

Ladislav Hejdánek:

Tak v žádném případě! To v žádném případě! Ale takto to není. Vy nemáte nejmenší zkušenosti s demokracií. Takto to přece není možné. To je kuhhandl, co Vy tady vykládáte. To není žádná komise odborníků.

??? (00:10:50):

Ale ve skutečnosti o těch atomových elektrárnách rozhodovala celá společnost v Rakousku. V Rakousku byl plebiscit. Plebiscit, ano. A ve Švýcarsku...

Ladislav Hejdánek:

A ve Švýcarsku, to víte, jak tady byl ten francouzský Švýcar, tak říkal: „Tam všichni rovněž plebiscitem rozhodli, že plně kompetentní je vláda, ať to rozhodne sama.“ A vzdali se tedy svého práva o tom rozhodovat, což je na jednu stranu v pořádku, ovšem blbé je, že tomu nedali odtamtud potamtud.

??? (00:11:31):

Je možné, že se vzdá kvůli té demokracii, ale takto, mám dojem, že se demokracie v podstatě chápala. A jako to, že když chcete, aby se v podstatě ta vybraná složka nakonec na něčem usnesla, na něčem společném, to mně připadá dost iluzivní. Proč by musela také? Proč by ti ostatní museli být přesvědčeni, i když jsou vybráni z těch odborníků, proč by museli být...

Ladislav Hejdánek:

Podívejte se – v praxi, tedy v demokratické praxi je to zaběhané tímto způsobem. Za prvé – že tam je moc výkonná a je tam moc vládní, která... nebo výkonná, správná, takže prezident americký si zvolí tolik a tolik poradců a ti poradci mu představují tyto komise. A ti poradci se nemusí domluvit. Také se málokdy domluví. Každý říká něco jiného. Od toho jsou poradci, aby každý říkal něco jiného. Je nonsens, aby... to je určitý nedostatek americké demokracie, že tam jsou poradci, kteří jsou strašlivě chytrí, ale kteří se nedohodnou, a pak je tam herec, který dělá prezidenta. A jak to má rozhodnout, když vůbec nerozumí tomu, co ti poradci říkají, že? Takže on vlastně je pak závislý buď na některém z těch poradců, který u něj je ráno u snídaně a večer u večeře a tak dále a hustí to do něj horem dolem, anebo má nějakého oblíbence, na kterého dá, a tam to dělá všechno jenom tak pro forma, že má ještě jiné poradce. Fakticky ten prezident má nakonec rozhodnout, ale na základě toho, co ti poradci mu tam řeknou. Čili ten politik, to jest v tomto případě prezident, má být schopen rozpoznat, když mu ty... nemusí to znát předem, ale když mu ty materiály dají a teď jeden druhého ukazuje v kritice, jaké vady má ten druhý, tak ten prezident by měl být schopen rozhodnout, kterého toho poradce vezme v tom daném případě vážněji než toho druhého. Takže tam je to v takovémto případě ten jeden prezident. Ale prezident sám je představitel vlády, tedy výkonné moci. Ten prezident tím pádem nemůže dělat, cokoliv se rozhodne. I kdyby mu to třeba v dojemné shodě doporučili všichni jeho poradci, tak to nemůže dělat, pokud to není v rámci jeho kompetence. To jest – ten prezident musí zachovávat ústavu, také na ni přísahá, a celou řadu dalších zákonů, čili jsou některé věci, které ten prezident udělat nemůže, poněvadž je vázaný. Ale teď je také možné, aby to, čím je vázaný, se změnilo. To ten prezident může navrhnout, ale nemůže sám rozhodnout, nýbrž musí to dát společnosti, politické společnosti k rozhodnutí, a to buď ve volbách nebo v plebiscitu nebo nějak. To udělal třeba de Gaulle, když nastupoval do funkce prezidenta, tak podmínku si dal, že bude zvolen vším lidem, což byla úplná novinka, ale protože Francie byla v děsivém stavu, tak mu na to přistoupili a skutečně byl zvolen vším lidem. Důsledek toho byl, že jeho kompetence jako prezidenta byla mnohem vyšší než kteréhokoli prezidenta předchozího, který tam byl jenom taková formální figura. On byl zvolen přímo lidem, vším lidem, a tudíž nemohl být třeba odvolán parlamentem. Normálně tedy předtím se vždycky prezident volil v parlamentě. Tak takovéto změny může jaksí ten prezident navrhnout, ale sám je nemůže rozhodnout. Musí nechat rozhodnout tu politickou společnost. No, a ta politická společnost rozhodne podle úrovně svého politického myšlení a také podle toho, jak se nechá oblafnout nebo jak přijme tu danou situaci. Konkrétně de Gaulle ten plebiscit připravil takovým způsobem, že si prakticky zajistil to vítězství, že to nebyla otázka, že by byli všichni zvědaví, jak to dopadne, protože on formuloval ty otázky takovým způsobem, že jenom vůl mohl říct ne. A všichni to cítili. A bylo to kritizováno. Nicméně tedy Francie na tom vydělala, že to vyhrál ten de Gaulle. Čili to je také možné kritizovat, ty nejrůznější věci. Ale je důležité na tom to, že jsou jisté zvyklosti, které je třeba dodržovat, a když se mění, tak to musí se dělat tak, že o tom rozhoduje většina, proto ty většiny nějaké jsou, někdy je předepsaná pro nějakou změnu zákonů, zákona. V Americe je předepsána dvoutřetinová většina, nestačí pouhá většina a tak dále. Čili v těch tradicích demokratických se na to pamatuje, že

například nestačí jenom většina. A o některých věcech ovšem, a to tedy patří také k demokratické tradici, se vůbec nemůže hlasovat. To jest je nonsens, aby – ať kongres, ať senát, ať celonárodní hlasování, nějaký plebiscit – rozhodoval o tom, která fyzikální teorie platí a která neplatí. Takže je to různé. Nemůže se to tak všeobecně. Prostě v některých věcech rozhoduje většina, v některých nerozhoduje většina. A jsou už takové zaběhané společnosti, kde to lidé celkem vzato berou a je jim to jasný. A protože my tady už 50 let žádnou demokracii nemáme, tak ty otázky potom jsou postavený způsobem, který neodpovídá těm demokratickým zkušenostem. Samozřejmě, že o některých věcech může rozhodovat většina, a dokonce musí rozhodovat většina, a o některých ne. Když chcete, aby si národ utáhl opasek, protože se bude dělat nějaká hospodářská reforma, při které prostě to nejde jinak, tak musíte... to nemůžete vnutit té společnosti. Musíte přesvědčit ty lidi, že to má smysl, musíte jim říct, jaký plán máte, a musíte si ho nechat odhlasovat. A může se stát tedy, že ta většina prostě na to nepřistoupí a že tedy padne a že se ta společnost pak rozloží a že oslábne a tak dál. To se stalo Řekům a přestali fungovat prostě. A Římané to převzali, ten velký projekt toho, té veleříše. Prostě podařilo se to na jednu generaci, nebo prostě jednomu panovníkovi, a pak se to rozložilo. A Římané to udrželi po řadu generací, po řadu století. Také to tedy ten sešup mělo nakonec, ale vydrželo to déle. Čili může ta demokracie fungovat lépe nebo hůře. Ale celkem už jsou vypracované ty... to není jen tak, aby se to všechno problematizovalo. Prostě určité formy jsou vypracované a fungují. Naproti tomu některé věci nejsou a nefungují, takže se musí opravovat. Na demokracii je pořád co opravovat.

??? (00:20:13):

A tam má opravovat hlavně filosof, jo? Filosof, který má jediný myšlenkový aparát...

Ladislav Hejdánek:

Proč hlavně? Filosof se z toho nemůže vyzout. Ten jako filosof to musí dělat.

??? (00:20:23):

To musí dělat.

Ladislav Hejdánek:

To není jenom... ne jenom jako občan, nýbrž ještě jako filosof. Naproti tomu každý občan, včetně vědce, je povinen také na tom pracovat, také to vylepšovat, ale jako občan.

??? (00:20:34):

A prosím Tě, Ty půjdeš do parlamentu a budeš říkat: „Já, filosof Hejdánek, nebo já občan Hejdánek.“? Ještě kdybys intervenoval.

Ladislav Hejdánek:

Ne, do parlamentu nepůjdu, leda bych se rozhodl... jednak tedy už se na to vykašlu a za druhé mě nikdo tam také nevolí a za třetí po mém soudu jít dělat poslance znamená skoncovat s filosofií na tu dobu, co budu dělat poslance.

??? (00:21:00):

Šel bys na distanc od filosofie a mohl bys tam dělat křesťanského poslance s profetickým hlasem.

Ladislav Hejdánek:

Doufám, že ne křesťanského sociálního.

??? (00:21:13):

To ne.

Ladislav Hejdánek:

Ne, já myslím, že jsem řekl zcela jasně, že ta politická funkce filosofie nespočívá v tom, že na sebe bere běžné politické funkce. A poslanec se přece podílí na moci. Poslanecká sněmovna je zákonodárná moc. Když se stává filosof poslancem, tak se stává částí té zákonodárné moci, a tudíž bere na sebe moc. A už je to v pekle. Už musí dělat kompromisy, které filosoficky nemůže smířit se svým svědomím.

??? (00:21:56):

Ale jako Ty jsi mluvil o Škroupově náměstí, tam mluvíš o tom kompromisu. Tam mluvíš jako filosof, anebo jako politik?

Ladislav Hejdaček:

To je přece politická diskuse.

??? (00:22:08):

V těch Lidových novinách, tam ses vyjadřoval, ano.

Ladislav Hejdaček:

Tam se přece vyjadřuji k tomu, jak se diskutuje. Nepředpokládám, že se diskutuje filosoficky.

??? (00:22:20):

No, když tam budou služebníci nebo milovníci pravdy nebo to, tak to bude také filosofické.

Ladislav Hejdaček:

Já myslím, že filosof nemusí demonstrovat.

??? (00:22:31):

Ale tak jsi tam mluvil tedy jako spíš politik?

Ladislav Hejdaček:

Ne, jako komentátor.

??? (00:22:35):

Co je slyšet i v hlase, komentátor těch hlasů, které se vyskytly.

Ladislav Hejdaček:

Jako komentátor politiky.

??? (00:22:39):

Ano, komentátor politiky.

Ladislav Hejdaček:

Nebo přesně řečeno, tam jsem řekl výslovně – v úrovni nepolitického myšlení nebo politického nemyšlení, tak to tam je.

??? (00:22:52):

No, ale ta otázka, jestli ten politický program je nebo není v tom závěru, to bylo dost filosofické, ne? Tam se tážeš, jestli to myšlení a ta připravenost je v té pohotovosti, nebo v té připravenosti. Tak to je, myslím, pak apel filosofický, nejenom politický.

Ladislav Hejdaček:

Já myslím, že ne.

??? (00:23:19):

Tak to překládali, jako že mluví filosof Hejdánek, budiž řečeno ze Svobodné Evropy, říkali: „Filosof Hejdánek.“ Já to slyšel.

Ladislav Hejdánek:

To je epiteton constans.

??? (00:23:30):

Já vím, že Ti to podstrkují.

Ladislav Hejdánek:

Ale na tom není nic filosofického. To přece může říct... tuto otázku může říct každý.

??? (00:23:38):

Jenže Ty jsi se k ní začal vydělovat, a to, se domnívám, ne jako občan, ale jako filosof. Nebo jen, tedy říkáš, ten politik. Nebo komentátor.

Ladislav Hejdánek:

Já mám dojem, že tam není politická pozice v tom žádná.

??? (00:23:57):

Takže je to filosofická pozice?

Ladislav Hejdánek:

Ale mohla by to být filosofická pozice, ale taková jako velmi omezená. Filosofie musí se vztahovat k celku a tam ten celek není, takže ani filosofická to není.

??? (00:24:10):

No, počkej, ale politika je k tomu celku už.

Ladislav Hejdánek:

Ale tam k tomu nic není, k tomu celku. Tam skutečně to je jenom takový komentář k určitým diskusím, událostem.

??? (00:24:23):

Ale má tam být poukazováno na ten směr.

Ladislav Hejdánek:

To nemusí být vždycky, kdekoliv otevřu hubu, aby mně padaly filosofémata z huby.

??? (00:24:35):

Jestli bych se ještě mohl zeptat. Mně není dost jasná otázka vztahu k tomu celku a k tomu, co by se dalo nazvat detail. Když kritizujete třeba přístup některých filosofů, kteří zastávají takové stanovisko, že je možno tedy i dvoustranně mít jakýsi distanc od politiky, tak Vy říkáte, že právě nutno toto kritizovat a najít tam vadu, protože tam vada je, a ta vada je v tom jejich pojetí, v tom celku. Teď je ovšem problém, když se tady kritizuje často... ne kritizuje, řeší se ten problém s tím Heideggerem, jeho chyba je v celku, nebo v určitém detailu, když tedy ti žurnalisté ho kritizují a říkají, že tedy v jednom okamžiku myslí jako o pastýři bytí a v druhém píše udání na svého přítele, je to detail, nebo jak se to má v poměru prostě? Jak tedy když člověk si často staví tu provokativní otázku, kde někteří tedy filosofové tvrdí, že na to, aby člověk dobře žil, nepotřebuje třeba studovat Heideggera, teď...

Ladislav Hejdánek:

Poslouchám.

??? (00:26:09):

Moje otázka je – je to vada celku, nebo detailu? Samozřejmě když chce tomu porozumět, tak vezme si na pomoc některá ta rčení, takové mravní nebo náboženské, teď třeba v evangeliu se klade důraz třeba na... se říká: „Co jsi mému maličkému učinil, mně jsi učinil.“ Jak člověk může poměřit, co je tedy celek a co je tedy ten detail? Ten Heidegger tedy selhává v určitém detailu, nebo jako v celku, nebo je to tak nedílně spjaté v jakési dialektice?

Ladislav Hejdánek:

Tak to je problém takový poněkud triviální. My přece běžně rozlišujeme mezi celkem a detailem. Třeba se nám může líbit nějaká... třeba provedení skladby a zároveň nás tam rušilo na několika místech, že tam třeba zaskřípalo něco, nebo že tam byla nějaká špatná intonace u nějaký pěvkyně, nebo něco takového, ale jinak to bylo velmi pěkné provedení. To běžně rozlišujeme. Tedy otázka je, jak to je v konkrétním případě u Heideggera nebo u jiného filosofa. Ta tradiční interpretace lidí, heideggerovců, třeba těch francouzských, byla, že to byl takový detailní kopanec, který nemá s Heideggerovou filosofií co dělat. A teď proti tomu se zvedla vlna kritiky, že to žádný nahodilý kopanec nebo nějaké selhání nebylo, nýbrž že to souvisí s podstatou samotné Heideggerovy filosofie, čili tam se ukázalo, že to je chyba v celkovém přístupu. A samozřejmě kdyby to bylo jenom to okamžité selhání, ze strachu třeba, nebo z nějakého přehlédnutí, nebo něco takového, z omylu, tak to nemá ten význam, jako když se prokáže, že to je důsledek celkové filosofické orientace. A jak se to pozná? Musí se to vyargumentovat. Právě že ta diskuse za tím je do té míry nekultivovaná, že tam prostě jsou dva tábory, jeden říká, že to je z podstaty věci, druhý říká, že to je z nahodilosti. A ta argumentace je velice taková problematická. Druhá věc je, když jsme tady měli toho Sponvilla před 14 dny, tak... a potom kdo z Vás... moc vlastně... akorát jeden tady byl...

??? (00:29:15):

Dobře. Ale ti občané tedy, to jsou také neoborníci. A co mají tedy říkat tomu Heideggerovi? Nic, protože to by nejdřív museli studovat. Jenže oni to nemůžou studovat, to by museli být aristokraté.

Ladislav Hejdánek:

Ne aristokraté.

??? (00:29:29):

Takže nějak... přeci kdyby přišel nějaký člověk a řekne: „Já Heideggera znám,“ a řekne nějakou situaci, která je mu blízce jaksi srozumitelná, i v jeho nějakém občanském rozměru, tak samozřejmě ti odborníci, ti ho nepřipustí ke slovu, nebo tedy to jeho slovo nebude mít žádnou váhu. Mně totiž s touto otázkou se pojí další otázka, že vlastně se neustále zdůrazňuje, že vlastně ten filosof má určitou přednost před každým, protože on jediný se vztahuje k tomu celku. Ovšem další problém je, že tedy ten občan se nemůže k němu vztahovat, jako kdyby byl nějakou instancí, jako kdyby byl něčím víc. Takže teď problém je, že já v tom cítím takovou určitou... že to je taková určitá situace nedůvěryhodnosti. Jak tedy ten člověk, který tedy o sobě zdůrazňuje, že má jakousi určitou nějakou přednost, prioritu, a...

Ladislav Hejdánek:

Člověk jako filosof? Nebo nefilosof? Nebo?

??? (00:30:57):

Ne. Já jsem chtěl zdůraznit to, že... jak...

